

Tutu yo'o' nduu' ña kua'an nda'a' ne judío, ne ndikún ichi' Jesús

Ka'án Ndiosí xiin' e' vitin xiin' nda'a' si'e a

1 ¹Nuu' ni kixin ndii, kua'a' va ichi' te kua'a' va tu nuu' ni saka'an Ndiosí te ni ka'an tiakú tu'un a nuu' ne xii' yata' e'. ²Ndisu kivi' ña xa kua'an ndi'i' iin yivi' vitin ndii, xiin' nda'a' si'e a ni ka'an a xiin' e'. Te ña jaan' ni ndasandu a ña xiin' ña'a sakuu' ña yoo. Te xiin' nda'a' ña jaan' tu ni xa'a Ndiosí iin yivi'. ³Ña jaan' nduu' ña nia'á ña ka'nu' koo' chukuu' Ndiosí. Te suvi' tu a nduu' ña nakuitá xachi' xiin' Ndiosí jaan'. Te suvi' tu a nduu' ña xito' sakuu' ña yoo' xiin' ndiee' tu'un yu'u' a. Te kij' ndi'i' ni sandoyo' mii' a kuachi' e' ndii, ni xikundu'u' a ndienu nda'a' kua'a' Ndiosí, ña ka'nu' va. ⁴Sakan' na kuii' ña ka'nu' ka nduu' si'e Ndiosí jaan' te sakan' ángele, sakan' ña ka'nu' ka kivi' ni natiin a te sakan' ña jaan'.

⁵Kuachi' ndii, köo' kivi' ni ka'an Ndiosí xiin' ndee iin ángele ndii:

Si'e i nduu' yo'ó,

kivi' vitin satuví i ña nduu' i yuva' un'.

Te tuku xaan' ni ka'an a ndii:

Yu'u' kundu'u' yuva' te jaan',

te te jaan' kundu'u' si'e i.

Sakan' kachi a.

⁶Te ni ka'an ka tu Ndiosí kii' ni ti'vi' a si'e a ña xkua'a' jaan' iin yivi' ndii:

Naa saka'nu' ña'a' sakuu' ángele,

ña xika' nuu' nuu' Ndiosí.

Ni kachi a.

⁷Te ndisu xa'a' ángele yoso' a nuu' tutu Ndiosí ndii:

Te ángele, ña xika' nuu' nuu' a ndii,
sananduu' ña'a' a ndee na tachi',
uun ndee na ñu'u ndatin.

⁸Ndisu ni ka'an Ndiosí xa'a' si'e a ndii:

Ndiosí, yo'ó nduu' ña xa'ndia chuun' ndee ndi'i ni kivi',
te xa'ndia chuun' ndaku tu un'.

⁹Te xtani un' ña xachuun' ndaku, te ndasi' un' ña ñia'a.

Xa'a' jaan' na ni sakuiso' chuun' Ndiosí un' yo'ó,
te ni taxi a ña sii' ka kuni un' te sakan' sakuu' ndee ka ne
ta'an' un'.

Ni kachi a.

¹⁰Te yoso' tu a nuu' tutu Ndiosí ña ka'an a xa'a' si'e a jaan' ndii:

Tákuie, yo'ó nduu' ña ni xa'a' ñu'u' iin yivi' ndee ña nuu',
te suvi tu un' ni xa'a' ndivi'.

¹¹Te ña jaan' ndii, ndoñu'u' a, te yo'ó ndii, yoo naa yoo un'.

Te kuyata' sakuu' a ndee naa toto,

¹²te natuvi' un' ña jaan' ndee naa iin toto,

te nama un' ndee naa xaa' ne yivi' ki' nama' ña toto ña,
sakan' nama un' sakuu' ña jaan'.

Ndisu yo'ó ndii, kōo' kivi' nama un',

te kōo' kivi' ndi'i tu kivi' ñuu un'.

Kachi a.

¹³Kuachi ndii kōo' kivi' ni ka'an Ndiosí xiin' ndee iin ángele
ndii:

Kundu'u' nda'a' kua'a i, te na sandoó kui'e xachi' i te ndasi'
yo'ó.

Ni ka'an a sakan'. ¹⁴Sakan' ña sakuu' ángele jaan' ndii,

espíritu, ña xika' nuu' nuu' Ndiosí kuiti' nduu' a, te ti'vi' ña'a'

Ndiosí te chindiee' a yoo', ne natiin ña sakakú Ndiosí yoo'.

Kuni a kuita ni'i e' nuu' ña ni sakakú Ndiosí yoo'

2 ¹Xa'a' a jaan' na kuni a ndii, kuita ni'i va e' nuu' ña ka'an
tu'un Ndiosí, ña ni xini so'o e', koto ka kuxioo e' nuu'
ichi' a. ²Te naa' ni saxinú Ndiosí tu'un ndei' a, ña ni saka'an a
ángele xta'an' nuu' ne xii' yata' e', te sakuu' ne ni xaa ña ñia'a,
te ni taxi so'o ña tu'un ndei' a jaan' ndii, ni sando'o' ña'a'
Ndiosí saa xata'an kundo'o ña, ³saa ka vi' tu yoo' naa' täva'
e' kuenta kuu' tu'un va'a xa'a' ña ka'nu' ya'a ña xa ni sakakú
Ndiosí yoo' nuu' kuachi e'. Sakan' suu xi'na ka xto'o e' Jesús

nĭ ka'an ndoso' tu'un jaan', ikan' te nĭ ka'an tu ña'a' ne nĭ xini so'o a ña ña ndixa nduu' a. ⁴Te sakan' tu Ndiosí ndii, nĭ nia'a a ña ña ndixa nduu' ña nĭ ka'an ne jaan' xiin' ña nia'á ndiee' a, xiin' ña nandanĭ va ne yivi', te sakan' tu xiin' ki'in' nuu' chuun ka'nu' koo' chukuu'. Te sakan' tu xiin' nda'a' Espíritu Santo nĭ taan a ña chuun va nimá i'in ne nĭ kuni a saa sakan' xiin'.

Cristo nduu' ña sakakú yoo'

⁵Kuachi ndii nĭ taxĭ Ndiosí ña ka'ndia chuun' ángele nuu' ku'un e' nuu' ñu'u' iin yivi', ña ka'an ndu xa'a' nuu' ndo' jaan'. ⁶Naa nĭ ka'an iin te yivi' iin xaan' mii' yoso' a nuu' tutu Ndiosí ndii:

Yuva' e' Ndiosí, ¿yoo nduu' ne yivi' na naka'an' un' xa'a' nia?

Te, ¿yoo nduu' nia na ndi'ni un' xa'a' nia?

⁷Te nĭ sanuu' ka un' nia iin xa'a' te sakan' ángele, te nĭ taxĭ un' ña ndatun' koo' chukuu' nia, te nĭ taxĭ tu un' ña natĭin nia ña tiin' ka'nu'.

Te nĭ sanakua'a un' sakuu' ña nĭ xa'a un' nda'a' nia te ka'ndia chuun' nia nuu' ña jaan'.

⁸Te nĭ sakuiso' chuun' un' nia nuu' sakuu' ña jaan'.

Sakan' yoso' a. Te kij' ka'an a ña nĭ sakuiso' chuun' un' nia nuu' sakuu' ña'a jaan' ndii, ndee iin a nĭ ndoo ña ka'ndia chuun' nia nuu' a. Ndisu ndee saa kanĭ ndii, tia'an kuvĭ kuni e' naa' xa xa'ndia chuun' nia nuu' sakuu' ña'a jaan'. ⁹Te ndii, kuvĭ kundani e' ña nĭ sanuu' ka Ndiosí Jesús iin xa'a' te sakan' ángele, te nĭ natĭin a ña ndatun' koo' chukuu' xiin' ña tiin' ka'nu' xa'a' a ña nĭ ndo'o a ña xi'í. Sakan' ña xa'a' a ña kundani va mi' Ndiosí yoo' na nĭ xi'i Jesús nuu' sakuu' e'.

¹⁰Te Ndiosí nduu' ña nĭ xa'a sakuu' ña yoo, te suvi tu a xaa' sakan' te yoo naa yoo a. Te xa'a' a ña nĭ kuni a ña kua'a' si'e a kundiee xiin' a mii' ndu'u' a, mii' ndatun' kaa' ndii, nĭ ndoo a kuento ña Jesús saxinú sakuu' ña kuni a xiin' tundo'o' ña nĭ ndo'o a. Sakan' ña suvi a nduu' ña nĭ sakakú yoo' nuu' kuachi e'. ¹¹Kuachi ndii Jesús nduu' ña nĭ ndasandoo yoo', te yoo' nduu' ne nĭ ndasandoo a, sakan' na yuva' tu sakuu' yoo' nduu' Ndiosí xiin' a. Xa'a' a jaan' na kuäsa' ka'an' nuu' a jaan' ka'an a ña ñani ta'an' a nduu' e'. ¹²Naa yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a ndii:

“Ka'an ndoso' i xa'a' un' nuu' ñani ta'an' i,
te mii' nakayá kua'a' ne yivi' kata i yaa nuu' un'.”

Sakan' yoso' a.

¹³Te tuku xaan' yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a ndii:

Iní yu'u kuni i Ndiosí.

Sakan' yoso' a. Te ka'an ka a ndii:

Koto ndo' yo'o' ita' ndu xiin' si'e i, ne ni xamani' Ndiosí yu'u.

Sakan' yoso' a.

¹⁴Xa'a' a ña yoo ñu'u' nde'i xiin' níi' yoo', ne nduu' si'e Ndiosí ndii, ni ndasanduú xiin' mii' tu Jesús jaan' ndee naa yoo'. Te kii' ni xi'i' a ndii, ni kanando a ña xa'ndia chuun' nuu' ña xi'i', te ña jaan' nduu' ña ndiva'a. ¹⁵Te xiin' ña jaan' ni sandoó ndiká a sakuu' e' nuu' ña yi'vi e' kuvi e', sakan' ña ndee ni tuvi e', te ni xiko ni'i' ña jaan' yoo'. ¹⁶Kuachi ndii ni kixin Jesús te chindiee' a ángele, süu' jaan' ndii ni kixin a te chindiee' a yoo', ne nduu' siani' xika' Abraham. ¹⁷Xa'a' a jaan' na ni kuni a ña nakuita nii' a xiin' yoo', ne ta'an' a. Sakan' te kunduu a nuu' Ndiosí iin' sutu ka'nu' xachuun' ndaku, ña vita ini xa'a' ne yivi'. Te sakan' te sandoyo' a kuachi e' xiin' ña ni sanasoko' xiin' mii' a kii' ni xi'i' a. ¹⁸Te xa'a' a ña ni ndo'o tu mii' Jesús, ña xito' kua'a ña kini ndii, yoo ndiee' a te chindiee' a yoo', ne yoo nuu' ña xito' kua'a ña jaan'.

Ña ka'nu' ka nduu' Jesús te sakan' Moisés

3 ¹Xa'a' a jaan' na, ñani ta'an' i, ndo'ó, ne nduu' kuenta Ndiosí, ne ni kana a te kundiee ndo' ndivi' ndii, saa ndo' kuenta kuu' Cristo Jesús, ña ni tianu' a sania'á ichi' a, te nduu' tu a sutu ka'nu' nuu' ichi' ña ndikún e'. ²Te Jesús jaan' ndii, ni xika nuu' ndaku a nuu' chuun ña ni sakuiso' ña'a' Ndiosí, naa ni xika nuu' ndaku tu Moisés nuu' sakuu' chuun ña ni sakuiso' ña'a' Ndiosí nuu' ra xa'a' ne nduu' kuenta a. ³Te ndii, kua'a' ka ña ka'nu' xata'an natiin Jesús te sakan' Moisés jaan', ndee naa xaa' ne yivi' xiin' iin' te xa'a vi'e ndii, xito' ka'nu' ka ña te jaan' te sakan' vi'e ña xa'a ra. ⁴Kuachi ndii, te yivi' xa'a sakuu' vi'e, ndisu Ndiosí nduu' ña ni xa'a sakuu' ña'a' ña yoo. ⁵Te ni xika nuu' ndaku Moisés nuu' sakuu' chuun ña ni sakuiso' ña'a' Ndiosí nuu' ne nduu' kuenta a, te xiin' ña jaan' ni nia'a ra ña kuni kachi chuun jaan' nuu' ku'un e'. ⁶Ndisu Cristo ndii, xa'a'

a ña si'e Ndiosí nduu' a ndii, xa'ndia chuun' ndaku a nuu' ne nduu' kuenta Ndiosí, te ne jaan' nduu' yoo' naa' nākoo e' ña ini ni'i e' ña ndiatu' ini e', te va'a kuni e' ndiatu' e' ña jaan'.

Mii' nandiee' ne ndikún ichi' Ndiosí

7Xa'a' a jaan' na ka'án Espíritu Santo ndii:

Naa' xini so'o ndo' tu'un yu'u' Ndiosí vitin ndii,

8sāxii ndo' nimá ndo' nuu' a, naa ni xaa ne xii' yata' ndo'

xta'an' kii' ni xatei' nia nuu' a,

te ni xito kua'a tu ña'a' nia mii' taxin' kaa'.

9Ikan' ni xito kua'a ne xii' yata' ndo' yu'u,

tee' ndee ni xini nia chuun ka'nu' ña ni xaa i nii' uvi xiko

kuiya.

10Xa'a' a jaan' na ni nasaa' i ni xini i ne jaan', te ni ka'an i ndii:

“Ndee naa ne xika' ndoso' iin yivi' tiaan tiaan nduu' nimá

nia,

te tia'an nakuni nia mii' kua'an ichi' i.”

11Sakan' na ni nasaa' i, te ni taxi i kuento i ña kö'ni nia mii'

nandiee' nia xiin' i.

Sakan' kachi a.

12Koto xiin' mii' ndo', ñani ta'an' i, te ndee iin ndo' künduu

ne nia'a nimá, te künduu tu ndo' ne xii' nimá, te kuxioo ndo'

nuu' Ndiosí tiaku. 13Süu' jaan' ndii va'a ka kondia yu'u' ta'an'

i'in ndo' i'in kivi' kua'an, ña tani' ka kivi' vitin ña ka'án Ndiosí

xa'a' jaan', sakan' te ndee iin ndo'ó kuxii' nimá nuu' Ndiosí

xa'a' a ña xini xa'an' kuachi' ndo'ó. 14Kuachi' ndii kuenta Cristo

nduu' e' naa' ini na ini e' xini ña'a' e' ndee so'o' ndi'i' ndee naa

ini e' ni xini ña'a' e' ña nuu'. 15Naa yoso' a nuu' tutu Ndiosí

mii' ka'án a ndii:

Naa' xini so'o ndo' tu'un yu'u' Ndiosí vitin ndii,

sāxii ndo' nimá ndo' nuu' a naa ni xaa ne xii' yata' ndo'

xta'an' kii' ni xatei' nia nuu' a.

Sakan' yoso' a.

16Naka'an' ndo' ña ne ni tava' Moisés ñu'u' Egipto xiin' ña

ndiee' Ndiosí nduu' sakuu' ne ni xini so'o tu'un yu'u' a jaan',

ndisu tee' ndee sakan' nduu' a ndii, ni xatei' nia nuu' a. 17Te

suvi tu nia nduu' ne ni xi'e Ndiosí ni xini a nii' uvi xiko kuiya

xa'a' a ña ni xaa nia kuachi, sakan' na ni xi'i nia mii' taxin'

kaa' jaan'. ¹⁸Te sūvi ni tu nia nduu' ne ni taxi Ndiosí kuento a nuu' ña kō'ni nia mii' nandiee' nia xiin' a, sakan' ña ni taxi so'o nia ña ni ka'an a xiin' nia. ¹⁹Sakan' na xiní e' ndii, ni kō'ni nia ikan' xa'a' a ña ni ini nia ni xiní ña'a' nia.

Künduu e' ne so'o nuu' Ndiosí

4 ¹Sakan' na kuii' kuní a koto xiin' mii' e' ña kusaa' kandu'u' ka kuento Ndiosí ña ka'an ña kuvi kō'ni e' mii' nandiee' e' xiin' a, saa iin kii' te kō'ni sava ndo' ikan'. ²Kuachi ndii, xa ni xiní so'o tu yoo' tu'un va'a naa ña ni xiní so'o ne jaan', ndisu ni chindiee' a ne jaan' tee' ndee ni xiní so'o nia a. Sakan' ña ni ini nia kuní nia Ndiosí xiin' tu'un va'a jaan'. ³Ndisu yoo', ne kandixa' tu'un va'a jaan' ndii, kō'ni e' mii' nandiee' e' xiin' Ndiosí, mii' ni ka'an a xiin' ne jaan' ndii:

Sakan' na ni nasaa' i, te ni taxi i kuento i ña kō'ni nia mii' nandiee' nia xiin' i.

Ni ka'an a sakan' tee' ndee xa yoo mii' nandiee' e' xiin' a jaan' ndee kii' ni sandi'i' a ni xa'a' a iin yivi'. ⁴Sakan' ña yoo iin xaan' mii' ka'an a so'o xa'a' kivi' ña uxā ndii:

Te ni nandiee' Ndiosí kivi' ña uxā ndee ndi'i' ni chuun nuu' a.

Kachi a.

⁵Te tuku ni ni ka'an a ndii:

Kō'ni nia mii' nandiee' nia xiin' i.

Ni kachi a.

⁶Ndisu kuní ka kō'ni sava ne yivi' mii' nandiee' nia jaan', sakan' ña ne ni xiní so'o tu'un va'a jaan' ña nuu' ndii, ni kuvi kō'ni nia ikan' xa'a' a ña ni xaso'o nia. ⁷Sakan' na ni chindu'u' ni tukuu' Ndiosí inga kivi', te kivi' jaan' nduu' kivi' vitin. Xa'a' a jaan' na xa kua'a' kuiya kua'an ña xa ni saka'an a David xa'a' kivi' jaan' ndii:

Naa' ni xiní so'o ndo' tu'un yu'u' Ndiosí vitin ndii, sāxi ndo' nimá ndo' nuu' a.

Ni kachi a. ⁸Kuachi ndii, naa' sakan' te ni taxi' Josué ña nandiee' xna'a' ne xii' yata' e' jaan' ndii, ká'an Ndiosí xa'a' tuku kivi' kii' xa ni ya'a. ⁹Xa'a' a jaan' na yoo ka iin xaan' mii' nandiee' sakuu' yoo', ne xika' ichi' Ndiosí. ¹⁰Ña jaan' na kuii' yoo ka ni kō'ni mii' nandiee' nia xiin' a jaan' ndii, nandiee' xachi' nia ndee ndi'i' ni chuun nuu' nia, naa ni xaa Ndiosí ni

nandiee' a xiin' chuun nuu' a. ¹¹Sakan' na kuii' na saa e' ña nduxa' ña ko'ni e' mii' nandiee' e' xiin' a jaan', te ndee iin e' künduu ne so'o nuu' a naa ni xaa ne xii' yata' e' jaan'.

¹²Kuachi ndii tu'un yu'u' Ndiosí ndii, yoo tiaku a, te yoo tu ña ndiee' a, te xiin' ka a te sakan' sakuu' ichi ña xiin' uvi saa' ta'vi', te ki'ví a ndee tixin nimá e', xiin' tixin espíritu e' ndee maa'. Te ki'ví tu a ndee mii' nu'u' ta'an' iki' e', xiin' ndee mii' nu'u' chimeke tixin a, te kuví nakuni a ña xanini e', te sakan' tu ña ka'an nimá e' xa'a'. ¹³Te koo' ndee iin ña ni kua'a yoo si'e nuu' Ndiosí, süu' jaan' ndii sakuu' ña'a yoo iin' vichi' nuu' a, te yoo nunia' tu a nuu' ña xito' sana'má yoo'.

Jesús nduu' sutu ka'nu' kumi' yoo'

¹⁴Te xa'a' a ña xa kumi' e' iin sutu ka'nu', ña ni kaa ndivi' te ndu'u' a ikan', ña nduu' Jesús, si'e Ndiosí ndii, na kuita ni'i e' nuu' ña ndixa ña kandixa' e'. ¹⁵Kuachi ndii kumi' e' iin sutu ka'nu' ña kuví kunda'vi ini xa'a' e' kii' koo' ndiee' e', sakan' ña ni ndo'o tu mii' ña jaan' ña xito' kua'a ña kini ndee naa ndo'o' yoo', ndisu koo' kivi' ni xaa' a kuachi. ¹⁶Xa'a' a jaan' na ini e' te kuyatin e' nuu' Ndiosí mii' ndu'u' a nuu' tei ka'nu' mii' natiin va'a maní a yoo', te kuvita ini a xa'a' e', te chindiee' a yoo' xiin' ndee ka ña ndo'o' e' sava ni kii' kuní a nuu' e'.

5 ¹Kuachi ndii, sakuu' sutu ka'nu' ndii, nakaxin ña'a' a, te vikui'ni ra xa'a' ne yivi' nuu' a, te sanakua'a tu ra ña nasoko' nia nuu' a xiin' ña ka'mi ra kiti' xa'a' kuachi nia. ²Te kuví kuie kuu ini ra kuni ra ne sa'ví ini xiin' ne sasana' xiin' mii' mii', sakan' ña te yoo kuachi nduu' tu mii' ra. ³Te xa'a' a jaan' na kuní a ka'mi tu ra kiti' xa'a' kuachi mii' ra saa xaa' ra xa'a' kuachi ne nuu ra. ⁴Te kuví na'in ndee ka te yivi' chuun ka'nu' jaan' te saa ra a, süu' jaan' ndii te sakuiso' chuun' Ndiosí kuiti' kuví saa a naa ni xaa a xiin' Aarón.

⁵Sakan' tu Cristo ndii, ni xaka'nu' xiin' mii' mii' a jaan' te ndasanduu xiin' mii' a sutu ka'nu', süu' jaan' ndii mii' Ndiosí, ña ni sakuiso' chuun' ña'a', ni ka'an xiin' a ndii:

Si'e i nduu' yo'ó, kivi' vitin satuví i ña nduu' i yuva' un'.
Ni kachi a.

⁶Te inga xaan' yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a ndii:

Yo'ó nduu' sutu ka'nu' ndee amaa ka kivi'

ndee naa ni nduu' te ni nani' Melquisedec.

Sakan' yoso' a.

⁷Te kii' ni xika Cristo iin yivi' yo'o' ndii, ti'e' ni ka'an nda'vi a xiin' Ndiosí, te ni xaku tu a, sakan' ña ña jaan' kuiti' kuví chindiee' ña'a' nuu' ña xí'í. Te xa'a' ña ni saxinu a ña kuní Ndiosí ndii, ni chindiee' xna'a ña'a' a. ⁸Sakan' na kuu' tee' ndee si'e Ndiosí nduu' a ndii, xiin' tundo'o' ña ni ndo'o a ni kundani a saxinú a ña kuní Ndiosí. ⁹Te kii' ni ndi'i ni xaa Jesús sakuu' chuun ña ni taxi Ndiosí saa a ndii, ni nanduú a xa'ndu ña kakú e', te taxi' tu a kivi' nuu ña köo' kivi' ndi'i' nda'a' sakuu' ne xaa' ña kuní a. ¹⁰Te ni sakuiso' chuun' ña'a' Ndiosí te nduu' a sutu ka'nu' ndee naa ni nduu Melquisedec.

Ndee naa ne kualí' nduu' e kii' küvi kuá'nu e' nuu' ichi' Jesús

¹¹Yoo kua'a' ka ña kuni sania'á ndu ndo'ó xa'a' ña jaan', ndisu xa'a' a ña taxi' so'o kaxi' ndo' tu'un va'a ndii, vixi va te sanakuachi' ndu a. ¹²Kuachi' ndii xa kua'a' va kuiya sakuuan ndo' tu'un Ndiosí, te xa xata'an kunduu ndo' ne sania'á ña jaan'. Ndisu kusaa' kuní a ña sakuuan ka ndo' xa'a' ña kuu' nuu' ña xa ni sania'á ndu ndo'ó xa'a' tu'un jaan'. Te nduu' ndo' ndee naa ne kuachi' kualí', ne kusaa' chichin' ka, te küvi kuxi nia ndee ka ña xaxi'. ¹³Te sakuu' ne kuu' ka ndee naa kuu' ne kualí', ne chichin' ndii, küvi kundani nia ndee ña nduu' ña va'a, uun ndee ña nduu' ña nia'a. Sakan' ña kuu' nia ndee naa ña kuañu'u. ¹⁴Ndisu ne xa nduu' ndee naa ne xixa, ne xa kuví xanini va'a, te xa kuví tu xixi' nia ndee ka nuu' ña xaxi' ndii, ne jaan' nduu' ne xa xiní ndee ña nduu' ña va'a, uun ndee ña nduu' ña nia'a.

6 ¹Xa'a' a jaan' na vikuiin e' ña sakuuan e' xa nuu' xa'a' ña kuu' nuu' kuiti' xa'a' ichi' Cristo. Ndee chaa' ka so'o ku'un kuá'nu ka e' nuu' ichi' a jaan'. Süu' xa nuu' xa'a' ña kuu' nuu' jaan' kuiti' ndatu'un' e', naa kuu' xa'a' ña kuní a nama e' nimá e' xa'a' ña kuäsa' kuní ña xaa' e', xiin' xa'a' ña kuní a ini e' kuní e' Ndiosí, ²xiin' xa'a' saa kuní a kuchí e' kuenta Jesús, xiin' xa'a' ña chindu'u' e' nda'a' e' xini' ne yivi', xiin' xa'a' ña natiaku e' kii' kuví e', xiin' xa'a' kii' sana'má Ndiosí yoo' kivi' so'o' ndi'i'. ³Sakan' saa e' naa' kuní Ndiosí.

⁴Kuachi' ndii, ne xa ni nia'a Ndiosí ña ndixa nuu' unta', te ni xini nia tumani' ña taxi' mijí' a, te ni kumi' nia ña ndiee'

Espíritu Santo, ⁵te x̄a n̄i x̄in̄i tu n̄ia n̄a ndatun' ka'án tu'un Ndiosí, te n̄i x̄in̄i tu n̄ia n̄a ndiee' n̄a koo nuu' ku'un e', ⁶te n̄i nakoo n̄ia sakuu' n̄a jaan' xata' n̄ia ndii, kōo' xachi' ka kuv̄i saa e' te nama ne jaan' nimá n̄ia xa'a' kuachi' n̄a xaa' n̄ia, te nandiko' tukuu n̄ia nuu' Ndiosí. Sakan' n̄a kii' xaa' n̄ia sakan' ndii, ndee naa tuku n̄i xa'ni' n̄ia si'e a jaan' nuu' krusín, te ndee naa tuku n̄i tu saka'an' n̄a'a' n̄ia nuu' kua'a' ne yivi'. ⁷Sakan' na kuii' ne yivi' jaan' ndii, nduu' n̄ia ndee naa ñu'u' mii' kuun' va'a savi'. Naa' kua'a' n̄a savi' taxi' ñu'u' jaan' ndii, sañu'u' n̄a'a' Ndiosí. ⁸Ndisu naa' mii' ndi'i' iñu' xiin' ndiki'i' kuiti' taxi' a ndii, kuäsa' kuní xachi' a, te kan̄i n̄a'a' Ndiosí, te ka'mi tu n̄a'a' a.

⁹Ne ta'an' man̄i' ndu, tee' ndee ka'án ndu sakan', ndisu xini kaxi' ndu n̄a ndo'ó ndii, x̄a yoo n̄a va'a va' xito' natiin ndo' xa'a' a n̄a nduu' ndo' ne n̄i kaku n̄i xaa Ndiosí. ¹⁰Kuachi' ndii n̄a xachuun' ndaku nduu' Ndiosí, te nandosó' a n̄a xachuun' ndo' nuu' a, te n̄i xika nuu tu ndo' nuu' ne nduu' kuenta a xa'a' a n̄a ndani' n̄a'a' ndo', te kusaa' xika' nuu' ka ndo' nuu' ne jaan' ndee vitin. ¹¹Ndisu ka'án nimá ndu n̄a ku'un naa ku'un i'in ndo' n̄a xaa' ndo' sakan' ndee so'ó' ndi'i', te kun̄i ndo' xinu xna'a' n̄a ndiatu' in̄i e' xa'a'. ¹²Künduu ndo' ne suxan' nuu' ichi' Ndiosí, süu' jaan' ndii in̄i naa in̄i ndo' kun̄i ndo' Ndiosí, te kundieni ndo' ndee naa xaa' ne natiin' n̄a n̄i taxi' a kuento a xa'a', xa'a' a n̄a in̄i n̄ia xini n̄a'a' n̄ia.

¹³Kuachi' ndii, kii' n̄i taxi' Ndiosí kuento a nda'a' Abraham ndii, xa'a' a n̄a kōo' ka n̄a ka'nu' ka n̄a kuv̄i tiin ndiaa a ndii, n̄i tiin ndiaa xiin' mii' mii' a, te n̄i taxi' a kuento a ¹⁴kii' n̄i ka'an a ndii: “Sañu'u' kua'a' xava'a i yo'ó, te ndasakua'a' xava'a tu i siani' xika' un' nuu' ku'un e'”, n̄i kachi' a xiin' ra. ¹⁵Te xa'a' a n̄a n̄i ndiatu te n̄i ndiatu in̄i Abraham jaan' ndii, n̄i natiin ra n̄a n̄i taxi' Ndiosí kuento a xa'a' jaan'. ¹⁶Sakan' n̄a iin ne yivi', kii' taxi' n̄ia kuento n̄ia ndii, tiin' ndiaa n̄ia iin n̄a ka'nu' ka te sakan' mii' n̄ia, te kii' xaa' n̄ia sakan' ndii, kuv̄i ndatu'un' ka e' xa'a' n̄a jaan'. ¹⁷Te xa'a' a n̄a n̄i kun̄i Ndiosí nia'a kaxi' a nuu' ne natiin n̄a n̄i chikandu'u' a kuento a xa'a' jaan', te kun̄i n̄ia n̄a nämä' a n̄a ka'án a ndii, n̄i tiin ndiaa xiin' mii' a kii' n̄i taxi' a kuento a jaan'. ¹⁸Te xa'a' kuento n̄a n̄i taxi' a, xiin' n̄a n̄i tiin ndiaa xiin' mii' mii' a jaan' ndii, kuv̄i nama a uvi' saa' n̄a jaan', sakan' n̄a kuv̄i kun̄i xa'an' a. Te xandieni

ñā jaan' yoo' ne nduku' ñā koto Ndiosí yoo', te ndiatu' ini e' ñā natiin e' ñā ni ka'an a taxí a nda'a' e'. ¹⁹Te ñā ini e' jaan' xaa' sakan', te ita' ni'i e'. Te suvi tu a xaa' sakan', te ita' ndaku e' ndee naa iin tundo'o' ki'i chu'un' ki'i te yivi' nu' xiin' kaa ki'i' tixin mini. Te ñā ini e' jaan' xaa' sakan', te xka'ndia e' ndee xata' toto ndiká mii' ndu'u' Ndiosí ndivi', ²⁰ndee mii' ni ki'vi Jesús xa'a' e' ni'i' ichi' a nuu' e' nduu' a sutu ka'nu' ndee ama'a ka kivi' ndee naa ni nduu Melquisedec.

Jesús nduu' sutu ka'nu' ndee naa Melquisedec

7 ¹Te Melquisedec jaan' ni nduu' te ni xa'ndia chuun' kuu' nuu' ñuu Salem, te ni nduu' tu ra sutu ka'nu' kuu' nuu' xika' nuu' nuu' Ndiosí ndu'u' ndivi'. Te ki'i' ni nandiko' Abraham ñā ni xa'an kunta'an' ra, te ni kanando ra tuku te xa'ndia chuun' kuu' nuu' ndii, ni kixin nata'an' Melquisedec jaan' xiin' ra, te ni sañu'u' ñā'a' ra. ²Te ni cha'vi Abraham jaan' Melquisedec iin ñā'a xa'a' i'in uxí sakuu' ñā'a ñā ni kanando ra. Te kivi' Melquisedec jaan' ndii, yoo uvi ta'an ñā kuni kachi a, ñā nuu' ndii, “Te xa'ndia chuun' ndaku.” Te nduu' tu ra te xa'ndia chuun' kuu' nuu' ñuu Salem. Te ñā jaan' kuni kachi a ndii, “Te xa'ndia chuun' xiin' ñā mani'.” ³Te jaan' ndii, kōo' xiní xachi' xa'a' yuva' si'i' ra, te ni ndee xa'a' ne xii' yata' ra, te sakan' tu ndee iin kōo' xiní ama'a ni tuví ra, uun ama'a ni xi'i ra, sakan' ñā ni ndaku nii' ra si'e Ndiosí, ñā jaan' ndii, nduu' a sutu ka'nu' kuu' nuu' ndee ama'a ka kivi'.

⁴Koto ndo', saa vi' te ka'nu' koo' chukuu' ni nduu te jaan' na ndee mii' xii' yata' e' Abraham ni cha'vi ñā'a' iin ñā'a xa'a' i'in uxí sakuu' ñā ni kanando ra jaan'. ⁵Tu'un ndei' Ndiosí ka'án chuun' ñā te nduu' siani' xika' Leví, te na'in' chuun' te kundu'u' ra sutu ndii, kande'i' cha'vi ñā'a' sakuu' ne yivi' iin ñā'a xa'a' i'in uxí sakuu' ñā na'in' nia xa'a' chuun' ñā xaa' nia, tee' ndee te iin kuu' xiin' nia nduu' ra xa'a' a ñā te xii' yata' tu ne jaan' nduu' Abraham, kachi a. ⁶Ndisu Melquisedec jaan' ndii, süu' siani' xika' Leví nduu' ra, ndee saa ka ni ndii ni ki'in ra iin ñā'a xa'a' i'in uxí sakuu' ñā ni kanando Abraham, te xa ni taxí Ndiosí kuento a nda'a' jaan', te ni sañu'u' tu ñā'a' ra. ⁷Te xiní kaxi' sakuu' e' ndii, te ka'nu' ka nduu' te sañu'u' ne yivi' te sakan' ne kuñu'u' xaa' ra jaan'. ⁸Te yivi', te kendiaa' ya'vi' iin ñā'a xa'a' i'in uxí sakuu' ñā na'in' e' xa'a' chuun' ñā

xaa' e' jaan' ndii, te kuv̄i nduu' r̄a naá kivi'. Ndisu Melquisedec jaan' ndii, kusaa' tiaku ka r̄a, kachi tu' un Ndiosí. ⁹Sakan' na kuu' kuv̄i ka'an e' ña kii' n̄i cha'vi Abraham Melquisedec jaan' xiin' iin ña'a xa'a' i'in ux̄i sakuu' ña n̄i kanando r̄a jaan' ndii, n̄i cha'vi tu' ña'a' sutu te nduu' s̄iani' xika' Leví, te kendiaa' ya'vi iin ña'a xa'a' i'in ux̄i sakuu' ña na'in' e' xa'a' chuun ña xaa' e' vitin. ¹⁰Kuachi ndii, kii' n̄i kix̄in nata'an' Melquisedec jaan' xiin' Abraham jaan' ndii, xa n̄i ndiso Abraham jaan' te vi'e Leví jaan' tein n̄i' r̄a, tee' ndee tia'an tuvi ndee iin r̄a.

Jesús ndii, ndee naa Melquisedec nduu' a

¹¹Sutu te vi'e Leví ndii, n̄i ndiso chuun' r̄a saa ka'an tu' un ndei' jaan', ndisu xa'a' a ña n̄i kuv̄i kunduu ne yivi' ne ndaku xachi' nimá nuu' Ndiosí xiin' a ndii, n̄i kun̄i a tuk̄u nuu' sutu ndee naa Melquisedec jaan', te süu' ndee naa n̄i nduu Aarón sutu. ¹²Kuachi ndii, kii' namá te kunduu sutu ndii, kun̄i a ña nama tu' un ndei' jaan'. ¹³Sakan' ña xto'o e' Jesús, ña ndatu'un' e' xa'a' jaan' ndii, süu' s̄iani' xika' te vi'e Leví n̄i nduu a, te ndee iin te vi'e a jaan' n̄i nduu sutu, te nasoko' kiti' nuu' Ndiosí. ¹⁴Kuachi ndii, xiní kaxi' e' ña s̄iani' xika' Judá nduu' ña jaan'. Te xa'a' te vi'e Judá jaan' ndii, köo' kivi' n̄i ka'an Moisés naa' kuv̄i kunduu r̄a sutu.

¹⁵Te kundani e' ña n̄i nama tu' un ndei' jaan' xa'a' a ña n̄i kak̄u inga sutu ka'nu' kuu' nuu' siin' kaa' ndee naa Melquisedec. ¹⁶Te Jesús ndii, süu' nduu' a sutu saa ka'an chuun' tu' un ndei', sakan' ña tu' un ndei' jaan' ka'an ndii, te nduu' s̄iani' xika' Leví kuiti' kuv̄i saa sakan', süu' jaan' ndii nduu' a sutu xa'a' a ña kumi' a ña ndiee', te tiaku a ndee ndi'i' n̄i kivi'. ¹⁷Kuachi ndii, yoso' a nuu' tutu Ndiosí xa'a' a ndii:

Yo'ó nduu' sutu ka'nu' kuu' nuu'

ndee amaa ka kivi' ndee naa Melquisedec.

Sakan' yoso' a. ¹⁸Sakan' na kuu' tu' un ndei' yata' jaan' ndii, xa n̄i ndoo chuun a xa'a' a ña n̄i köo chukuu' a saxinú a ña kuní Ndiosí, te kuäsa' tu' kuní a. ¹⁹Kuachi ndii n̄i kuv̄i ndasandaku tu' un ndei' jaan' nimá e' nuu' Ndiosí. Te siin' tuku' ndii, xa yoo inga ña va'a ka ndiatu' in̄i yoo' xa'a', ña sakuyatin' yoo' nuu' Ndiosí.

²⁰Te Jesús ndii, n̄i tiin ndiaa xiin' mii' mii' Ndiosí kii' n̄i tax̄i a kuento a ña kunduu Jesús sutu kuu' nuu', ²¹ndisu tuk̄u

nuu' sutu ndii, ni tiin ndiaa xiin' mii' a xa'a' ra ndee iin ichi'. Ndisu yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ni taxi a kuento a xa'a' Jesús ka'án a ndii:

Ni tiin ndiaa xiin' mii' mii' xto'o e' Ndiosí, te ña jaan' ndii nãma a kuento a:

“Yo'ó nduu' sutu ka'nu' kuu' nuu' ndee amaa ka kivi' ndee naa Melquisedec.”

Sakan' kachi a. ²² Jesús nduu' ña chikandia Ndiosí te saxinú a kuento ña ni ndoo Ndiosí xiin' e', te ña va'a ka nduu' ña jaan' te sakan' kuento ña ni ndoo a ña nuu'.

²³ Te tuku nuu' sutu ndii, kua'a' xava'a ra ni yoo xa'a' a ña ndee iin ra ni kuví kutiaku ndee ndi'i ni kivi'. ²⁴ Ndisu Jesús ndii, xa'a' a ña tiaku a ndee amaa ka kivi' ndii, nduu' a sutu ndee amaa ka kivi'. ²⁵ Xa'a' a jaan' na kuví tu sakakú xachi' a ne ini xini ña'a', ne kuyatin' nuu' Ndiosí xiin' ña ndiee' a, sakan' ña tiaku a ndee ndi'i ni kivi', te xikui'ní chito a xa'a' nja nuu' Ndiosí.

²⁶ Sakan' na kuu' ña jaan' nduu' sutu ka'nu' ña ni kuni a kumi' yoo', sakan' suu ña ndoo ndi'i nduu' a, te koo' tu kuachi a, te koo' kivi' ni xaa' tu a ña nia'a, te ni xta'ni' ña'a' Ndiosí tein ne xaa' kuachi, te ni saka'a' ña'a' a ndivi', te ni taxi a iin chuun' ka'nu' ka nda'a' a ikan'. ²⁷ Ña jaan' ndii, xaa' a ndee naa xaa' tuku sutu ka'nu' jaan', ña xa'ni' ra kiti' i'in kivi'. Te xi'na xa'mi' ra ri' xa'a' kuachi mii' ra, te sakan' xa'mi' tu ra ri' xa'a' kuachi ne yivi'. Süu' jaan' ndii unta' kuiti' ni sanasoko' xiin' mii' a, te ni xi' a xa'a' kuachi e', te ndee ndi'i' ni kivi' ndiaa ya'vi' ña ni xaa' a jaan'. ²⁸ Sakan' ña tu'un ndei' Ndiosí ndii, te yivi', te ndiso' kuachi, kuiti' saki'in' chuun' a, te nduu' ra sutu ka'nu'. Ndisu Ndiosí, kii' ni tiin ndiaa xiin' mii' mii' a ndii, ni sakuiso' chuun' a si'e a jaan', te nduu' a sutu ña saxinú sakuu' ña kuni Ndiosí ndee amaa ka kivi'. Te ni xaa' Ndiosí ña jaan' kii' xa yoo tu'un ndei' jaan'.

Jesús nduu' sutu ka'nu' ya'a ka te sakan' ndee ka te yivi'

8 ¹ Va'a, ña ka'nu' ka ña kuni ka'an ndu xiin' ndo' xa'a' ndii, sutu ka'nu' ka vi' nduu' ña kumi' e' jaan'. Ndee nda'a' ku'a' tei Ndiosí, ña ka'nu' va, mii' ndu'u' a xa'ndia chuun' a ndivi', ni xikundu'u' a. ² Te sutu ka'nu' jaan' ndii, xachuun' a nuu' Ndiosí tixin yukun' ka'nu' xna'a ña iin' ndivi'.

Te süü' te yivi' ni xa'a yukun' jaan', süü' jaan' ndii mij' xto'o e' Ndiosí ni xa'a a.

³Sakan' ña sakuu' sutu ka'nu' iin yivi' yo'o' ndii, ndiso' chuun' ra te nasoko' ra tumaní', xiin' ña ka'mi' ra kiti' xa'a' kuachi' ne yivi'. Xa'a' a jaan' na sakan' tu Jesús jaan' ndii, kuní a ña koó tu iin ña nasoko' a nuu' Ndiosí xa'a' kuachi' e'. ⁴Naa' sakan' te xika' ka Jesús nuu' ñu'u' iin yivi' yo'o' ndii, ni ndee kunduú a sutu ka'nu' jaan', kuachi' ndii kusa' yoo ka sutu te nasoko' tumaní' jaan' saa ka'an tu'un ndei' Ndiosí. ⁵Sutu ka'nu' jaan' ndii, ndee naa ña niania', uun ndee naa kunda'vi' ña yoo yukun' ña iin' ndivi' kuiti' nduu' ña xaa' ra jaan'. Naa ni ka'an Ndiosí xiin' Moisés ki' ni sakuiso' chuun' ña'a' a, te kasa'a ra vi'e toto, ni ka'an a xiin' ra ndii: "Chuun xa'a' va un' te saxinu un' sakuu' ña ni nia'a i yo'ó saa nii' ni xini un' un xini' iku' yo'o'", ni kachi' a xiin' ra. ⁶Ndisu chuun sutu, ña ni sakuiso' chuun' Ndiosí Jesús ndii, ña ka'nu' ka nduu' a te sakan' ña ni xaa te yivi', te ni nduu sutu jaan'. Sakan' ña iin ña xikui'ni va'a ka xa'a' e' nduu' a jaan' xa'a' a ña xiin' nda'a' a ni ndoo Ndiosí kuento va'a ka ña saa a xiin' e', te xiin' nda'a' a ni chikandu'u' Ndiosí kuento va'a ka xiin' e'.

⁷Kuachi' ndii, naa' ni kuvi' kundaku nimá e' nuu' Ndiosí xiin' kuento ña ni ndoo a xiin' e' ña nuu' ndii, kuni' a ndoo a inga kuento xiin' e'. ⁸Ndisu xa'a' a ña ni xini' Ndiosí ña xika' va'a ne jaan' ichi' a ndii, ni xi'e a xini' ña'a' a ka'an a ndii:

Kuaxi' kivi', kachi xto'o e' ndii,
ndoo i inga kuento xaa' xiin' ne vi'e Israel, te sakan' tu
xiin' ne vi'e Judá.

⁹Süü' naa kuento ña ni ndoo i xiin' ne xii' yata' nia xta'an'
kii' ni tiin i nda'a' ne jaan',
te ni tava' ña'a' i nuu' ñu'u' Egipto.
Sakan' ña ne jaan' ndii, ni saxinu' nia kuento i jaan'.
Xa'a' a jaan' na ni nakoo ña'a' i.

Kachi' a.

¹⁰Te ka'an tu xto'o e' ndii:

Ña yo'o' nduu' kuento xaa' ña ndoo i xiin' ne vi'e Israel
nuu' ku'un e':
Chindu'u' i tu'un ndei' i nuu' ña xanini nia,
te ke'i tu e tixin nimá nia.
Sakan' te kunduú i Ndiosí ña xaka'nu' nia,
te ne jaan' kunduú kuenta i.

¹¹ Te sakan' tu küní ka ña sanía'á nía ne ñuu nía xa'a' i, te nī ndee küní ka tu a ña sanía'á nía ne iin kuu' xiin' nía xa'a' i.

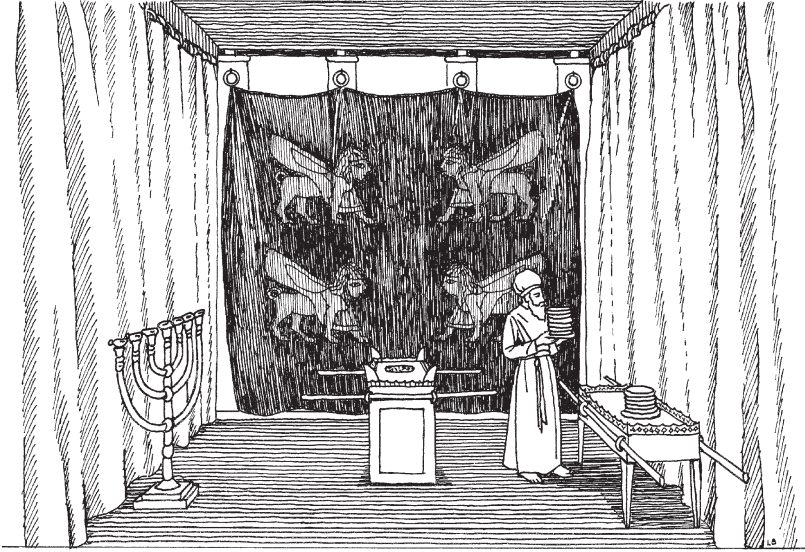
Kuachi ndii sakuu' nía kundani kaxi' xa'a' i, ndee ne kualí, te ndee ne xixa.

¹² Te koo ka'nu' ini i xa'a' sakuu' ña nía'a ña ni xaa nía, te koo' kivi' ka tu naka'an' i xa'a' kuachi nía.

Ni kachi a. ¹³ Kij' ni ka'an Ndiosí ña ndoo a inga kuento xaa' jaan' nuu' e' ndii, xa ni ndoo chuun kuento ña ni ndoo a nuu' e' ña nuu', te xa ni kuyata' tu a nuu' a, te ña xa yata' ndii, nã'a' ka te nduxin xachi' a.

9 ¹ Va'a, te xiin' kuento ña ni ndoo Ndiosí xiin' ne xii' yata' e' ña nuu' ndii, ni taxí a ndei' saa kuní a sachuun' sutu nuu' a xaka'nu' ña'a' ra, xiin' saa kuní a koo yukun' a iin yivi' yo'o'. ² Te yukun' jaan' ndii, so'o ni kua'a a: mii' xaa uun e' ndii, iin xaan' su'un nani' a. Te ikan' ita' kandelero xiin' iin mesa mii' ndiee' xita' va'a ña kuñu'u' nuu' Ndiosí. ³ Te xata' toto ndiká ña uvi tixin yukun' jaan' ndii, iin xaan' mii' su'un xava'a nani' a. ⁴ Te ikan' iin' cho'o oro mii' xixí suxa chu'ma, te ikan' tu iin' xatun', tun' ndisuku' mii' ndi'i oro, tun' nia'á ña ni ndoo Ndiosí kuento a xiin' nía xta'an' ka. Te tixin tun' jaan' naá iin kisi' lulu ña nduu' mii' ndi'i oro mii' ni taxa'a ne yivi' ña xaxi' ña nani' maná, xiin' tun' ni katuvi Aarón, tun' ni niania nda'a', te ikan' tu ñu'u' yuu' mii' yoso' tu'un ndei' Ndiosí. ⁵ Te xata' xatun' jaan' ni xata nía uvi ta'an ángele ña ni saniania' nía, ña nani' Querubines. Te xiin' ña jaan' nia'á Ndiosí ña ikan' yoo a. Te ni tisa'ví ángele jaan' ña ndasi tun' jaan' xiin' ndixin a. Ndisu vitin ndii küní a ka'an ka ndu xa'a' ña jaan'.

⁶ Te kij' xa yoo tu'va sakuu' ña jaan' ndii, ko'ni' chito sutu xaa' ra chuun nuu' Ndiosí mii' xaá uun e' tixin yukun' jaan'. ⁷ Ndisu xata' toto ndiká ña uvi jaan' ndii, sutu ka'nu' kuiti' kuví xkan'dia ikan' iin ichi' i'in kuiya. Te ndii, xiin' ní' kiti' kuiti' kuví xka'ndia ra ikan' te nasoko' ra a xa'a' kuachi mii' ra xiin' xa'a' kuachi ña xaa' nianí ne yivi'. ⁸ Te xiin' ña jaan' ni sakuni' Espiritu Santo yoo' ña naa' iin' ka mii' xaá uun e' tixin yukun' jaan' ndii, küvi ki'vi e' mii' iin' ña su'un xava'a jaan'. ⁹ Te sakuu' ña jaan' ndii, ña ka'an ndiaa kuiti' nduu' a nuu' e' kivi' vitin. Sakan' ña koo' ndiee' ña xa'mi' nía kiti' jaan', xiin' ña nasoko' nía te ndasandoo a nimá

So'õ nì kaq vi'e Ndiosí: Mii' xaq uun e' ndii, iin xaan' su'un nani' a. Te ikan' ita' kandelero xiin' iin mesa mii' ndiee' xitq' va'a ña kuñu'u' nuu' Ndiosí. Te xata' toto ndiká ña uvi tixin yukun' jaan' ndii, iin xaan' mii' su'un xava'a nani' a (9.5)

nia, te kuni nia ña koo' ka kuachi jaan' ndiso' nia. ¹⁰Sakan' ña ña jaan' ndii, ka'an a xa'a' ña kuvi kaxi' e', xiin' ña kuvi ko'o e' kuiti', te ka'an tu a xa'a' saa sandoo xiin' mii' e' nuu' Ndiosí, te ña jaan' ka'an a saa kuni a saa e' xiin' ñu'u' nde'i e'. Sakan' ni yoo a ndee skachi' ni xaq kivi' ña nama ña'a' Ndiosí.

¹¹Ndisu vitin ña xa ni kixin Cristo ndii, ña jaan' nduu' sutu ka'nu' te natiin e' ña va'a, ña ni ndoo Ndiosí kuento taxi a nda'a' e'. Te yukun' mii' xa'ndia chuun' a ndii, ña va'a ka nduu' a, te ña su'un ka tu nduu' a, te süu' te yivi' iin yivi' ni xa'a yukun' jaan', sakan' ña süu' kuenta iin yivi' yo'o' nduu' a. ¹²Te sakan' tu süu' níi' tixu'u', uun níi' sindiki' ni nasoko' a nuu' Ndiosí tixin yukun' mii' su'un ka jaan'. Süu' jaan' ndii xiin' níi' mii' a ni ki'vi' a, te nasoko' a xa unta' sakan' nuu' Ndiosí mii' su'un ka jaan', te ni ndasandoo a yoo' nuu' Ndiosí ndee amaqa ka kivi'.

¹³Kuachi ndii, naa' níi' toro, xiin' níi' tixu'u' chie, xiin' yaa' nú'u vaca sie, ti' ni xixi ni kondia likin' sutu kuu' nuu'

jaan' iin' ne ni xka'ndia ña ka'an tu'un ndei' Moisés, te ni kuví ndasandoo a ñu'u' ndei' nia nuu' ña ni xaa nia jaan' ndii, ¹⁴kachi ka vi' tu e' ní' Cristo ndii, ni ndasandoo a nimá e'. Kuachi ndii xiin' ña ndiee' Espíritu Santo, ña yoo ndee ndi' ni kivi, ni sanasoko' xiin' mii' a xa'a' kuachi e' nuu' Ndiosí. Te xa'a' a ña ña ndoo ndi'i nduu' a ndii, kuví ndasandoo ní' a nimá e' nuu' ña kiní ña saxioo' yoo', te kaka nuu e' nuu' Ndiosí tiaku. ¹⁵Xa'a' a jaan' na Jesucristo nduu' ña xikui'ní xa'a' e' nuu' Ndiosí xa'a' a ña ni saxinú a ña ka'an chuun' kuento xaa', ña ni ndoo Ndiosí xiin' e' saa a, te ni natiin yoo', ne ni nakaxin a, sakuu' ña va'a ña yoo ndivi', ña ni chikandu'u' a kuento a xa'a' jaan'. Sakan' ña ni xi'i Jesús te sandoyo' a kuachi e' ña ni xaa e' kii' ni xika e' saa ka'an chuun' kuento yata', ña ni ndoo Ndiosí xiin' e'.

¹⁶Kuachi ndii, kii' xava'a iin ne yivi' tutu ña ka'an saa kuní nia nata'vi' ña'a nia, te yoo nda'a' ndoo a kii' kuví nia ndii, ndee kii' kuví ne jaan', sakan' vi' te ndiaa ya'vi' tutu jaan'. ¹⁷Sakan' ña tutu jaan' ndii, ndee na kuví ne ni xa'a a te kuví chindiee' a, sakan' ña küvi nata'vi' ña'a jaan' kii' kusaa' tiaku ka ne nakoo' a. ¹⁸Xa'a' a jaan' na ndee kii' ni xa'a' nuu' kuento ña ni ndoo Ndiosí xiin' e' ndii, ni xitia ní' kiti', te ni xa'a' a xachuun' a. ¹⁹Kuachi ndii, kii' ni ndi'i ni ka'an ndoso' Moisés sakuu' ña ka'an chuun' tu'un ndei' Ndiosí nuu' sakuu' ne yivi' jaan' ndii, ni ki'in ra ní' sindiki' xiin' ní' tixu'u' chie, te ni nasaka ra a xiin' tikui. Ikan', te ni ki'in tu ra kachi' kua'a ndukun', xiin' yuku nduku hisopo, te ni koso likin' ra ní' xiin' tikui jaan' xata' yuu' mii' yoso' tu'un ndei' jaan', te sakan' tu ni kondia likin' ra te jaan' sakuu' ne yivi' jaan' ²⁰ka'an ra ndii: "Xiin' ní' ñaa' nia'á Ndiosí ndo'ó kuento a ña ni ndoo a xiin' ndo'", ni kachi ra. ²¹Te ni kondia likin' tu ra ní' jaan' yukun' xiin' sakuu' ndachuun' ña xi tín sutu kii' xaa' ra chuun nuu' Ndiosí. ²²Te ka'an chuun' tu'un ndei' jaan' ña yatin' sakuu' ña'a kuní a ndundoó xiin' ní', kachi a. Te na kōo' ní' jaan' kuitia ndii, küvi koo ka'nu' ini Ndiosí xa'a' kuachi e'.

Ni ndoyo kuachi e' nuu' Ndiosí xa'a' a ña ni xitia ní' Jesús

²³Sakan' na, ni kuní a ña kuitia ní' kiti' jaan' te ndundoó sakuu' ña jaan', ña nduu' ña ka'an ndiaa kuiti' xa'a' ña yoo

ndivi'. Ndisu ña ndixa xna'a ña yoo ndivi' ndii, xiin' níi va'a ka kuní a te kuví xka'ndia e' íkan' te sakan' xiin' níi kiti' jaan'. ²⁴Kuachi' ndii ni ndi'vi' Cristo iin yukun' ña ni xa'a nda'a' te yivi', ña nduu' ndee naa ña ka'án ndiaa xa'a' yukun' ña ndixa xna'a. Süu' jaan' ndii ni ndi'vi' a ndee ndivi' mii' ndu'u' Ndiosí te xikui'ní a xa'a' e' nuu' a jaan'. ²⁵Te ni ndi'vi' a íkan' te nasoko' xiin' mií' a kua'a' ichi' naa xixaá sutu ka'nu', ña ndi'ví ra saa kuiya mii' su'un xava'a tixin yukun' xiin' níi kiti', te süu' níi' mií' ra. ²⁶Naa' sakan' ni xaa' Cristo ndii, ni kuní a ña kuví a kua'a' ya'a ichi' ndee kii' ni kua'a' iin yivi', ndisu vitin ña xa kuyatin' ndi'i iin yivi' ndii, ni kixin a, te ni nasoko' xiin' mií' a, te ni xi'i a unta' kuiti' xa'a' kuachi' e', te ndiaa ya'vi' a ndee amaa ka ni xa'a' a ña ni ndo'o mii' a, te ni sandoyo' a kuachi' e'. ²⁷Te sakan' tu yoo', ne yivi' iin yivi' ndii, unta' kuiti' xi'i e', ndi'i jaan' te kuaxi ña sana'má Ndiosí yoo' xa'a' ña ni xaa e'. ²⁸Sakan' na kiii' Cristo ndii, unta' kuiti' tu ni xi'i ña jaan' xa'a' kuachi' kua'a' ne yivi'. Te kii' kixin ni tukuu a ndii, süu' kixin a te kuví tukuu a xa'a' kuachi' e', süu' jaan' ndii kixin kuiti' a te sakakú a, ne ndiatu' ña'a'.

Ni kuví ndasandoo níi' kiti' yoo' nuu' kuachi' e'

10 ¹Tu'un ndei' Ndiosí ndii, süu' ña va'a ña ni ka'an Ndiosí taxi a nda'a' e' ni nduu' ña jaan', süu' jaan' ndii kunda'vi' kuiti' a ni nduu a. Sakan' na tee' ndee saa kuiya xa'mi' sutu kiti' nuu' Ndiosí xa'a' kuachi' ne yivi', ne kuaxi íkan' ndii, ndasandaku ña jaan' nimá nia nuu' Ndiosí. ²Kuachi' ndii, naa' sakan', te ña kuví sandoyo' kuachi' nia nduu' ña xa'mi' nia ti' jaan' ndii, kuäsa' ka kiní kuní ne xaka'nu' Ndiosí xiin' ña jaan' xa'a' kuachi' nia, te nasoko' ka tu nia kiti' jaan'. ³Ndisu ña nasoko' sutu kiti' jaan' ndii, saa kuiya sanaka'an' ña'a' a xa'a' kuachi' nia. ⁴Sakan' ña níi' toro xiin' níi' tixu'u' chie ndii, küvi sandoyo' a kuachi' e' nuu' Ndiosí. ⁵Xa'a' a jaan' na ni ka'an Cristo xiin' Ndiosí kii' ni kixin a iin yivi' ndii:

Xtani' un' ña nasoko' ne yivi' ña'a, ni ndee ña taxi' nia tumani' nuu' un'.

Xa'a' a jaan' na ni taxi' un' ñu'u' nde'i' yu'u.

⁶Ni xtani' un' ña nasoko' ne yivi' ña'a, ni ndee ña xa'mi' nia kiti' xa'a' kuachi' nia.

⁷Sakan' na nī ka'an i ndii:

“Ndiosí ka'nu', koto un', yo'ο' iin' i,

kuaxi i te saa i ña ka'an nimá un',

saa nii' ka'an tu'un ndei' un' xa'a' i”, nī kachi i.

⁸Nī ka'an a ña nuu' ndii: “Xtāni un' ña nasoko' ne yivi' ña'a, nī ndee ña taxi' nīa tumanī', nī ndee ña xa'mi' nīa kiti' nuu' un' xa'a' kuachi nīa, te vā'a tu kuni un' xiin' ña jaan'.” Sakan' ka'an a tee' ndee tu'un ndei' Ndiosí nī ka'an tuni ña jaan'.

⁹Te nī ka'an ka Cristo ndii: “Ndiosí ka'nu', koto un', yo'ο' iin' i, kuaxi i te saa i ña ka'an nimá un'”, nī kachi a. Te xiin' ña jaan' xta'ni' Ndiosí ña yata' jaan', te nī nachindu'u' a iin' ña xaa'. ¹⁰Te xa'a' a ña nī saxinú Jesucristo jaan' ña kuní Ndiosí ndii, nī ndasanduu a yoo' nditīa Ndiosí, sakan' ña nī sanakua'a xiin' mi' a, te nī xi'i a xa'a' kuachi e' unta' kuiti', te ndiaa ya'vi' ña nī xaa a jaan' ndee ndi'i' nī kivi'.

¹¹Te sakuu' sutu ndii, xiní kaxi' e' ña saa kivi' xaa' ra chuun nuu' Ndiosí tixin yukun', te xa nuu' kiti' kuiti' xa'mi' chito ra tee' ndee küvi sandoyo' ña jaan' kuachi ne yivi' nuu' Ndiosí. ¹²Ndisu Cristo ndii, unta' kuiti' nī sanakua'a xiin' mi' a, te nī xi'i a xa'a' kuachi e', te ndiaa ya'vi' ña jaan' ndee ndi'i' nī kivi'. Te ndi'i jaan', te nī xikundu'u' a nda'a' ku'a Ndiosí. ¹³Te ikan' ndiatu' a ndee skachi' sandoó kui'e xachi' Ndiosí te ndasi' ña'a'.

¹⁴Sakan' ña xiin' iin' ndaa' kuiti' ña nī nasoko' xiin' mi' a jaan' nī ndasandoo xachi' a yoo', ne xa nduu' nditīa Ndiosí. ¹⁵Te sakuni' tu Espíritu Santo yoo' ña jaan' a kii' nī ka'an a ndii:

¹⁶Ka'an Ndiosí ndii:

Ña yo'ο' nduu' kuento ña ndoo i xiin' ne vi'e Israel nuu' ku'un e':

Taan' i tu'un ndei' i nimá nīa,

te ke'i tu e xini' nīa.

¹⁷Ikan' te ka'an ka a ndii:

Te kōo' kivi' naka'an' ka i xa'a' kuachi nīa,

nī ndee ña nīa'a ña nī xaa nīa.

Nī kachi a. ¹⁸Sakan' na kuui', xa'a' a ña nī yoo ka'nu' inī Ndiosí xa'a' kuachi e' ndii, kuní ka ña nasoko' ka e' ña'a xa'a' kuachi e' jaan'.

Jesús nduu' ichi' xaa' ña kua'an nda'a' Ndiosí

¹⁹Ñani ta'an' i, xa'a' a jaan' na xa yoo ndiká e' te kuví xka'ndia e' nuu' a mii' su'un ka xa'a' a ña ni xitia níi' Jesucristo xa'a' kuachi e'. ²⁰Sakan' ña kii' ni xi'i Jesús ndii, ni nunia' a ichi' xaa' ña taxi' kivi' ñuu e', te kuví xka'ndia e' xata' toto ndiká jaan' xa'a' a ña ni nasoko' a ñu'u' nde'i a jaan'. ²¹Te yoo', ne vi'e Ndiosí ndii, xa kumi' e' iin sutu ka'nu' va ña ni'i' ichi' nuu' e', ²²sakan' na kuii' na kuyatin e' nuu' Ndiosí xiin' iin ndaa' nimá e', te ini xachi' e' ña natiin va'a a yoo' xa'a' a ña xa ni ndasandoo a nimá e' nuu' ña ni ndo'o e' ni xaa kuachi e', ndee naa ni natia a ñu'u' nde'i e' xiin' tikui ndatun' va. ²³Ini naa ini e' kuni e' Ndiosí ndiatu' ini e' xa'a' a, te iin ndaa' tu kunaá nimá e' nuu' ña kandixa' e', sakan' ña xachuun' ndaku ña ni chikandu'u' kuento jaan' nuu' e'. ²⁴Te kuni a ña kundi'ni e' xa'a' saa kuví chindiee' ta'an' i'in e', te xiin' ña jaan' taxi e' ndiee' ta'an' e', te kundani ta'an' ka e', te saa e' ña va'a. ²⁵Te nako'o tu e' ña nakayá e' saka'nu' e' Ndiosí naa sakaán xiin' mii' sava ne yivi'. Süu' jaan' ndii sandieni ta'an' i'in e', kachi ka vi' e' vitin ña xa kuyatin' kivi' ña nandiko' xto'o e'.

²⁶Kuachi ndii, naa' xa xini e' sakuu' ña ndixa ña ka'an tu'un va'a, te kusaa' xaa' te xaa' ka e' kuachi ndii, koo' ka ndee iin ña kuví nasoko' e' nuu' Ndiosí te sakakú a yoo' xa'a' kuachi e' jaan'. ²⁷Süu' jaan' ndii ndee ña iyo xava'a ña kuaxi kii' ndi'i sana'má Ndiosí yoo' xa'a' kuachi e' jaan' kuiti' ndiatu' e', xiin' ña ku'un e' nuu' ñu'u' ndatin ña ka'mi Ndiosí ne ndasi' ña'a'. ²⁸Naa' yoo' ka ni saxinu tu'un ndei', ña ni natiin Moisés, te yoo uvi' ta'an, uun uní ta'an ne yivi' ndiee' yu'u' xa'a' nia nuu' te sana'má ña'a' ndii, koo' kuvita xachi' ka ini xa'a' nia, süu' jaan' ndii ka'an chuun' ra te kuví nia xa'a' ña ni xaa nia jaan'. ²⁹Sakan' na kuii' saa ndo' kuenta ña kua'a' ya'a ka kundo'o ne küni koto si'e Ndiosí jaan', sakan' ña ndee naa xe'ní ndoso' ña'a' nia. Te xaa' nia ña ndee naa ña kuasa' kuni nduu' níi' a ña saxinu ña ni ndoo Ndiosí kuento a xiin' e', tee' ndee xiin' ña jaan' ndasanduu' a ne jaan' nditia a. Te ka'an kini tu nia xa'a' Espíritu Santo, ña ndani ña'a'. ³⁰Sakan' ña xa xini e' saa xachuun' Ndiosí naa yoso' a nuu' tutu a mii' ka'an a ndii: "Mii' yu'u nakan kuenta nuu' ne xaa' ña nia'a xiin'

ne yivi', te nacha'vi i ne jaan' xa'a' ña ni xaa nia", ni kachi xto'o e'. Te yoso' tu a ndii: "Sana'má xto'o e' ne nduu' kuenta a." Sakan' yoso' a. ³¹Iyo ya'a kundo'o yoo ka naa' kani ña'a' Ndiosí tiaku.

³²Naka'an' ndo' ña u'vi va ni ndo'o ndo' nuu' ni kixin kij' ni natiin ndo' tu'un va'a, ña nduu' ndee naa ñu'u nuu' ndo'. ³³Yoo xaá ndii, ni kania'a ne yivi' xiin' ndo' nuu' chitu', te ni sando'o' tu nia ndo'ó, te xaá tuku ndii, ni nduiin ndo' xiin' ne ni yoo nuu' tundo'o' jaan'. ³⁴Sakan' tu ni kuvita ini ndo' xa'a' ne ñu'u' vi'e kaa, te kij' ni nakaya ne yivi' ña kumi' ndo' ndii, va'a kuiti' ni kuni ndo'. Sakan' ña xini ndo' ndii, ndivi' kumi' ndo' ña va'a ka ña koo' kivi' ndi', ña sani'f' Ndiosí yoo'. ³⁵Nakoo ndo' ña ini ndo' xini ndo' kuento ña ni taxí Ndiosí nuu' ndo' jaan', sakan' ña xiin' ña jaan' sañu'u' kua'a' a ndo'ó ndivi'. ³⁶Kuachi ndii kuni a ña kundieni naa kundieni ndo' te saxinú ndo' ña kuni Ndiosí, te natiin ndo' ña ni taxí a kuento a nuu' ndo'. ³⁷Sakan' ña yoso' a nuu' tutu a mii' ka'an a ndii:

Ña kixin ndii, xa kuyatin' kuii kixin a, te kükuachí ka a.

³⁸Ne ni xandaku Ndiosí nimá ndii,
xika' nia nuu' a xa'a' a ña ini nia xini ña'a' nia.
Te ndii, naa' nakoo nia ichi' i xata' nia ndii,
vä'a kuni i kuni ña'a' i.

Sakan' yoso' a. ³⁹Ndisu yoo' ndii, ndiuu' e' ne nakoo' ichi' a, te koo' e' tundo'o' jaan'. Süu' jaan' ndii ne ini xini Ndiosí nduu' e', te sakakú a nimá e'.

Kuni a ini e' kuni e' Ndiosí

11 ¹Ña ini e' xini e' Ndiosí kuni kachi a ndii, ini xna'a e' ña natiin e' ña ni taxí Ndiosí kuento a nuu' e' xa'a', te xiin' ña ini e' jaan' tu xini xna'a e' ña taxí Ndiosí ña jaan' nda'a' e' naá kivi', tee' ndee küvi kuni e' ña jaan'. ²Kuachi ndii, xa'a' a ña ni ini ne xii' yata' e' ni xini nia Ndiosí xta'an', na ni kiee va'a nia nuu' a, te ni natiin ña'a' a. ³Te xa'a' a ña ini e' xini e' Ndiosí na xini e' ndii, xiin' tu'un yu'u' a ni xa'a' a iin yivi' xiin' ndivi'. Sakan' na kuii' ña kuví xini e' vitin ndii, ni kua'a' a xiin' ña küvi kuni e'.

⁴Sakan' tu Abel ndii, xa'a' a ña ni ini ra ni xini ra Ndiosí na ni nasoko' ra ña va'a ka nuu' a te sakan' ñani ra Caín. Xa'a' a jaan' na ni ka'an Ndiosí ña te xachuun' ndaku ni nduu' ra,

te n̄i n̄atiin a n̄a n̄i nasoko' r̄a jaan'. Te n̄a n̄i in̄i r̄a n̄i x̄ini r̄a Ndiosí jaan' ndii, kusaa' n̄ia'á ka a yoo', tee' ndee x̄a n̄i xi'l̄i r̄a.

⁵Sakan' t̄u Enoc ndii, xa'a' a n̄a n̄i in̄i r̄a n̄i x̄ini r̄a Ndiosí, na n̄i ndani'l̄i n̄a'a' a te kua'an r̄a ndivi', te n̄i xi'l̄i r̄a. Te sakan' t̄u k̄oo' n̄i x̄ini ka n̄a'a', sakan' n̄a Ndiosí n̄i n̄aka n̄a'a'. Ndisu n̄a kuní ka ku'un r̄a mii' ndu'u' Ndiosí ndii, ka'an t̄utu a n̄a n̄i saxinu r̄a n̄a kuní a, te va'a n̄i kuní a xiin' n̄a n̄i x̄a r̄a. ⁶Xa'a' a jaan' na kuii' naa' in̄i e' x̄ini e' Ndiosí ndii, k̄uvi xachi' va'a kuni Ndiosí kuní a yoo'. Sakan' n̄a yoo ka kuyatin' nuu' a ndii, kuní a n̄a k̄andixa' n̄ia n̄a yoo a, te k̄andixa' t̄u n̄ia n̄a samani' a ne nanduku' n̄a'a'.

⁷Xa'a' a n̄a n̄i in̄i Noé n̄i x̄ini r̄a Ndiosí na kij' n̄i sakuni' t̄u'un n̄a'a' a xa'a' n̄a t̄ia'an koo, te k̄uvi kuní e' ndii, n̄i saxinu r̄a n̄a n̄i ka'an a xiin' r̄a, te n̄i xaso'o r̄a nuu' a. Te n̄i xa'a' r̄a iin tundoo' chie mii' n̄i sakakú r̄a ne iin kuu' xiin' r̄a. Te xa'a' a n̄a n̄i in̄i r̄a jaan' n̄i n̄acha'an ne n̄i in̄i kuní Ndiosí. Te te jaan' ndii, n̄i x̄andaku Ndiosí nimá r̄a nuu' a xa'a' a n̄a n̄i in̄i r̄a n̄i x̄ini n̄a'a' r̄a.

⁸Xa'a' a n̄a n̄i in̄i Abraham n̄i x̄ini r̄a Ndiosí na n̄i saxinu r̄a n̄a n̄i ka'an a xiin' r̄a n̄a ket̄a r̄a mii' n̄i ndu'u' r̄a, te ku'un r̄a t̄uku n̄u'u' mii' tax̄i Ndiosí kunduu n̄a'a' r̄a naá kivi'. Te n̄i ket̄a r̄a kua'an nianí r̄a tee' ndee x̄ini r̄a mii' nduu' a. ⁹Te xa'a' a n̄a in̄i t̄u Abraham jaan' x̄ini r̄a Ndiosí na n̄i ndu'u' r̄a vi'e toto nuu' n̄u'u' n̄a n̄i ndoo Ndiosí kuento a tax̄i a nda'a' r̄a ndee naa te kuaxi t̄uku xaan'. Te iin kachi naa n̄i x̄a si'e r̄a, te n̄ani' Isaac, xiin' s̄iani' r̄a, te n̄ani' Jacob. Sakan' t̄u te jaan' ndii, n̄i tax̄i Ndiosí kuento a n̄a tax̄i a n̄u'u' jaan' nda'a' r̄a. ¹⁰Sakan' n̄a n̄i ndiatu in̄i Abraham jaan' iin n̄uu n̄a n̄i sakanía' mii' Ndiosí xa'a', te s̄uvi t̄u a nduu' n̄a n̄i saniania' n̄uu jaan', te s̄uvi n̄i t̄u a n̄i xa'a' n̄a'a'.

¹¹Te sakan' t̄u xa'a' a n̄a n̄i in̄i Sara n̄i x̄ini a' Ndiosí, na n̄i nakunaa n̄a ndiee' a', te n̄i yoo iin si'e a', tee' ndee n̄a' x̄ixa va n̄i nduu a', te n̄a' k̄uvi nakuiso n̄i nduu t̄u a'. Sakan' n̄a in̄i a' n̄i x̄ini a' Ndiosí n̄a saxinu x̄na'a' a kuento a n̄a n̄i tax̄i a nuu' a'. ¹²Xa'a' a jaan' na tee' ndee te x̄ixa va n̄i nduu Abraham ndii, n̄i yoo kua'a' x̄ava'a s̄iani' xika' r̄a ndee na kua'a' tiuun' ndiee' ndivi', uun ndee na kua'a' n̄uti' min̄i, te k̄uvi ka'vi e' a.

¹³Te sakuu' ne jaan' ndii, n̄i in̄i n̄ia n̄i x̄ini n̄ia Ndiosí ndee n̄i xi'l̄i n̄ia, tee' ndee n̄i n̄atiin n̄ia n̄a n̄i tax̄i a kuento a xa'a'

jaan', te ni xi'i nia. Ndisu xa'a' a ña ni ini nia ndii, ndee naa' ni xini nia ndee xika' ña ni chikandu'u' Ndiosí kuento a xa'a' jaan', te va'a va ni kuni nia ni xini nia a. Te ni ndiee yu'u' nia ña ne tuku', ne xka'ndiá kua'an kuiti', nduu' nia nuu' ñu'u' iin yivi'. ¹⁴Sakan' ña ne ka'an ña jaan' ndii, kundani kaxi' e' ña ne nduku' ñuu mii' kundiee nduu' nia. ¹⁵Kuachi ndii, naa' sakan' te xa'a' ñuu mii' ni kiee nia ni xanini nia kii' ni ka'an nia ña jaan' ndii, kuvi nandiko' nia ñuu jaan'. ¹⁶Ndisu ne jaan' ndii, ni ka'an nimá nia xa'a' iin ñuu va'a ka, te ña jaan' nduu' ña kandu'u' ndivi'. Xa'a' a jaan' na ka'an' nuu' Ndiosí ka'an a ña xa iin ndaa' a jaan' nduu' Ndiosí nia, sakan' ña ni xava'a a iin ñuu chie mii' kundiee nia.

¹⁷Xa'a' a ña ni ini tu Abraham ni xini ra Ndiosí na kii' ni xito kua'a ña'a' a ndii, ni yoo tu'va ra ña nasoko' ra Isaac, si'e ra, te iin ndaa' tilu', tee' ndee xa ni taxí a kuento a xa'a' te jaan' ¹⁸kii' ni ka'an a ndii: “Te xiin' Isaac, si'e un', ñaa' kuiti' koo kua'a' siani' xika' un'”, ni kachi a xiin' ra. ¹⁹Sakan' ña ni ini Abraham jaan' ña koo' chukuu' ya'a Ndiosí, te kuvi sanatiaku a ne yivi' tee' ndee xa ni xi'i nia. Xa'a' a jaan' na kuni kachi a ndii, ndee naa ni xi'i Isaac jaan', te ni natiaku ra nda'a' Abraham.

²⁰Te sakan' tu Isaac jaan' ndii, xa'a' a ña ni ini ra ni xini ra Ndiosí na ni ka'an ra xiin' si'e ra Jacob xiin' Esaú ña sañu'u' ña'a' a nuu' ku'un e'.

²¹Te sakan' tu Jacob jaan' ndii, xa'a' a ña ini ra ni xini ra Ndiosí na kii' xa xito' kuvi kuui ra ndii, ni ka'an ra xiin' uvi saa' si'e José ña sañu'u' ña'a' Ndiosí nuu' ku'un e', te ni xikuuiin ndichi ra xiin' tun' katuvi' ra, te ni xaka'nu' ra Ndiosí.

²²Te sakan' tu José jaan' ndii, xa'a' a ña ni ini ra ni xini ra Ndiosí na kii' xa xito' kuvi kuui ra ndii, ni ka'an tiakú ra ña kiee ne vi'e ra, ne Israel, ñuu Egipto, te ni ka'an chuun' ra saa saa nia xiin' iki' ra.

²³Te sakan' tu yuva' si'i' Moisés ndii, xa'a' a ña ni ini nia ni xini nia Ndiosí na kii' sakan' ni tuvi ra ndii, ni tisi'e ña'a' nia nii' uni ta'an yoo', sakan' ña ni xini nia ndii, iin te kuañu'u lu'i va kaa' ni nduu' ra, te ni yi'vi nia xa'a' ña ni ka'an chuun' te xa'ndia chuun' kuu' nuu' nuu' ñu'u' jaan' ña ka'ni' ra sakuu' te kuañu'u si'e ne vi'e Israel. ²⁴Te sakan' tu Moisés ndii, xa'a' a ña ni ini ra ni xini ra Ndiosí na kii' ni xixa ra

ndii, nī xiin' k̄a r̄a ña tiin' ka'nu' ña'a' ne yivi' tee' ndee si'e nda'vi ña' si'e Faraón nī nduu' r̄a. ²⁵Süu' jaan' ndii nī xindoo nimá r̄a ña kundo'o inga' r̄a xiin' ne ta'an' r̄a, ne ndikún ichi' Ndiosí, te sakan' ña sasaná' xiin' mii' r̄a nuu' kuachi' iin' xa'a'. ²⁶Sakan' ña nī xini' r̄a ndii, ña va'a' ka' nduu' a ña kundo'o r̄a xa'a' Cristo, ña tianu' Ndiosí, te sakan' ña kumi' r̄a ña vika' ne Egipto jaan'. Sakan' ña nī ndiatu' iní r̄a ña sañu'u' ña'a' Ndiosí nuu' ku'un' e' xiin' ña va'a' ka'. ²⁷Te xa'a' a ña iní tu' Moisés jaan' nī xini' r̄a Ndiosí na nī nakoo r̄a ñuu' Egipto, te nī yí'vi r̄a tee' ndee xini' r̄a ndii, kasi'e te xa'ndia chuun' kuu' nuu' nuu' ñu'u' jaan' ña nī xaa r̄a ña jaan'. Te nī iní r̄a xiin' iin' kanii' nimá r̄a nī xini' r̄a Ndiosí ndee naa nī xini' ña'a' r̄a xiin' nimá r̄a tee' ndee küvi' kuni' ña'a' e'. ²⁸Te sakan' tu' xa'a' a ña nī iní Moisés jaan' nī xini' r̄a Ndiosí na nī xa'a' r̄a viko' pascua, te nī ka'an' chuun' r̄a, te nī xatia' likin' ne ta'an' e' níi' mbee' yi'e' nia, sakan' te kii' xka'ndia' ña kumi' ndiee', te ka'ni' a si'e nuu' ne Egipto ndii, kã'ni' a si'e nuu' ne jaan'.

²⁹Te sakan' tu' xa'a' a ña nī iní ne xii' yata' e', ne Israel, nī xini' nia' Ndiosí na nī xka'ndia' nia' miní' kua'a' ndee naa ñu'u' ichi' nī nduu' a. Ndisu' kii' nī xika' te xín' Egipto xka'ndia' r̄a ikan' ndii, nī ka'a' ndoo r̄a te nī xi'i' r̄a.

³⁰Te sakan' tu' xa'a' a ña nī iní ne jaan' nī xini' nia' Ndiosí na nī nduva' nama' ña ndasi' i'nu' ñuu' Jericó kii' ndi'i' nī kiendu' ña'a' nia' uxá' ta'an' kivi'. ³¹Te sakan' tu' ña' nani' Rahab, ña' nī xiko' xiin' mii' ndii, xa'a' a ña iní' a' nī xini' a' Ndiosí na nī ndoñu'u' a' xiin' inga' ne ñuu' a', ne nī taxi' so'o' ña nī ka'an' Ndiosí. Süu' jaan' ndii nī sakakú' ña'a' Ndiosí xa'a' a ña nī natiin' mani' a' te Israel, te nī xa'an' koto' si'e saa' kaa' ñuu' Jericó jaan'.

³²Yoo' kua'a' k̄a ña küvi' ka'an' i' xiin' ndo', ndisu' kēta' i' naka' k̄a i' ka'an' i' xa'a' naa' kuu' ña nī xaa' Gedeón, xiin' Barac, xiin' Sansón, xiin' Jefe'té, xiin' David, xiin' Samuel, te sakan' tu' sakuu' naa' kuu' ña nī xaa' te nī ka'an' tiakú' tu'un' Ndiosí.

³³Te jaan' ndii, xa'a' a ña nī iní r̄a nī xini' r̄a Ndiosí sakan' na nī kanando r̄a nuu' kua'a' mii' xa'ndia' chuun' tuku', te koo' chukuu', sakan' tu' na nī xachuun' ndaku' r̄a, te sakan' tu' na nī natiin' r̄a ña nī taxi' Ndiosí kuento' a' xa'a' jaan', te sakan' nī tu' na nī ndasi' r̄a yu'u' león. ³⁴Te xa'a' a ña iní tu' te jaan' nī xini' r̄a Ndiosí na nī nda'va' r̄a ñu'u' ndatin' ndiee' va', te nī kaku' tu'

ra nda'a' te yivi', te ni kuni ka'ni' ña'a' xiin' ichi, te ni taxí tu Ndiosí ndiee' ra tee' ndee xa ni xavi xava'a ra, te sakan' tu ni yoo ndiee' ra, te ni kiee va'a ra kii' ni xa'an ra tiin ra ñu'u, te ni kanando tu ra te xín', te ndasi' ta'an' xiin' ra. ³⁵Ni yoo sava ña'a' ndii, xa'a' a ña iní nía ni xini nía Ndiosí na ni natiaku ne iin kuu' xiin' nía, ne ni xi'i.

Te sava tuku ne yivi' ndii, ni nakuiin yu'u' nía ña sando'o' ña'a' te yivi' xa'a' a ña iní nía ni xini nía Ndiosí, te ni xiin' nía nakoo nía Ndiosí te sandoó ndiká ña'a' ra, sakan' ña xini nía ña kii' natiaku tukuu nía ndii, kivi' ñuu va'a ka natiin nía ndivi'. ³⁶Te xa'a' a ña iní tu sava nía ni xini nía Ndiosí na ni xandi'i ne yivi' xiin' nía, te ni suku' iin' tu ña'a' nía. Te sava tuku nía ndii, ni satiín ña'a' ne yivi' karena, te ni taan tu ña'a' nía vi'e kaa. ³⁷Te ni xa'ni' tu ne yivi' sava ne jaan' xiin' yuu', te sava nía ni kendoso' ma'in' ña'a' nía xiin' serrucho, te ni xito kua'a tu ña'a' nía, te sava nía ni xa'ni' ña'a' nía xiin' ichi, te sakan' tu ni xika nía mii' ka ni'nu' nía iin' mbee, uun iin' tixu'u'. Te ne natiin xava'a ni nduu tu nía, te ni xika ndo'o' iní va nía iin yivi', te sakan' tu mii' va ni kuu ne yivi' xiin' nía. ³⁸Te ni xata'an ne yivi' iin yivi' yo'o' ña kaka ne yivi' va'a jaan' tein nía. Sakan' ña ne yivi' va'a jaan' ndii, ni ndiee nía xika' ndoso' nía mii' ichi' kaa', te ni ndiee tu nía xiki' tein iku', uun tixin yavi yuu' ni ndiee nía, uun ni ndiee tu nía tixin yavi ñu'u'. ³⁹Ndisu tee' ndee va'a ni kuni Ndiosí xa'a' ña ni iní ne jaan' ni xini ña'a' nía ndii, ni natiin ndee iin nía ña ni taxí a kuento a nuu' nía jaan'. ⁴⁰Sakan' ni xaa Ndiosí, sakan' ña xa ni chituní a iin ña va'a ka xa'a' yoo', te na xaa inga' e' xiin' ne jaan' mii' ndasandoo inga' ndi'i a yoo'.

Iní e' kuni e' Ndiosí tee' ndee yoo tundo'o' nuu' kivi' ñuu e'

12 ¹Ña jaan' na kuu' sakan' tu yoo' ndii, xa'a' a ña yoo ne yivi' kua'a' jaan' saa xinunduu xiin' e', te nia'a nía yoo' saa iní e' kuni e' Ndiosí ndii, na nakoo e' sakuu' ña nakasi nuu' e', te sakan' tu kuachi e' ña xiko ni'i' yoo', te kundieni e' ku'un naa ku'un nuu' ichi' Ndiosí mii' xa tavi e' kua'an e'. ²Nuu' Jesús kuiti' na taxí so'o e, sakan' ña ña jaan' nduu' xa'ndu ña iní e', te suvi' tu a xaa' sakan' te iní naa iní e' xini ña'a' e' ndee so'o' ndi'i'. Ña jaan' ndii, ni kundieni a ña ka'an ña ni xi'i a nuu' krusín, sakan' ña ni xini a ña va'a va

kun̄i a nuu' ku'un e', te vit̄in ndu'u' a nda'a' kua'a' Ndiosí mii' ndu'u' ña jaan' xa'ndia chuun' a.

³Xa'a' a jaan' na saa ndo' kuenta naa kuu' Jesús, saa vi' ni sando'o' ña'a' ne ndiso' kuachi, ne ni nakuita xiin' a, ndisu ni kundieni a nuu' ña jaan'. Sakan' na kuii' saxavi xiin' mii' ndo' ña ini ndo' xini ndo' Ndiosí, te sanako' xiin' mii' tu ndo' nuu' ichi' a. ⁴Kuachi ndii tia'an kundo'o ndo' ndee kuv̄i ndo' xa'a' a ña kuni saa ndo' kuachi ndee naa ni ndo'o Jesús. ⁵Tee' xa ni nandoso' ndo'ó ña ka'an tu'un Ndiosí xiin' yoo', ne nduu' si'e a, kii' kani kuento a yoo' ka'an a ndii:

Si'e mii' i, ichi koo ini un' kii' ndiaa yu'u' xto'o e' Ndiosí yo'ó,

ni ndee kúnda'vi tu kun̄i un' kii' kani' kuento a yo'ó.

⁶Kuachi ndii, xto'o e' Ndiosí jaan' ndii, ndiaa yu'u' a sakuu' ne ndani a,

te suku' yo'o' tu a ne natiin' a nduu' si'e a.

Sakan' kachi a.

⁷Va'a ka kundieni ndo' nuu' ña ndiaa yu'u' Ndiosí ndo'ó, kuachi ndii xaa' a sakan' xiin' ndo' xa'a' ña nduu' ndo' si'e a. Sakan' ña koo' ndee iin yuva' si'i', te koo' kivi' ndiaa yu'u' si'e ra. ⁸Ndisu naa' ndiaa yu'u' Ndiosí ndo'ó naa xaa' a xiin' inga ne nduu' si'e a ndii, süu' si'e xna'a a nduu' ndo' nuu' a na sakan'. ⁹Te siin' tuku ndii, kii' ni nduu' e' ne kuali' ndii, ni ndiaa yu'u' yuva' si'i' e' iin yivi' kaa' yoo', te ni xito ka'nu' ña'a' e'. Saa ka vi' tu kun̄i a ña koto ka'nu' e' yuva' e' Ndiosí, ña ndu'u' ndivi', te taxi a kivi' nuu' e' ña koo' kivi' ndi'i'. ¹⁰Kii' ni nduu' e' ne kuali' ndii, ni ndiaa yu'u' yuva' si'i' e' jaan' yoo' iin xa'a', sakan' ña nuu' ne jaan' ndii, ña jaan' nduu' ña va'a nuu' yoo'. Ndisu Ndiosí ndii, ndiaa yu'u' a yoo' xa'a' ña va'a mii' e', sakan' te kundu'u e' ne ndoo nuu' a ndee naa yoo mii' a. ¹¹Ña ndaku nduu' a ndii, kuasa' xachi' va'a kuni e' kii' ndiaa yu'u' yuva' e' yoo', süu' jaan' ndii kusuchi' ndi'i' ini e'. Ndisu naa' yoo ka ni kundieni nuu' ña jaan' ndii, taxi' a ña ndiee' maní' xiin' ta'an nia, te taxi' tu a ña sachuun' ndaku nia.

Saa saa Ndiosí xiin' ne saxioo' ña'a'

¹²Xa'a' a jaan' na nachinaá ndo' ndiee' nda'a' ndo' ña xa ni xavi, te sakan' tu xa'a' ndo', ña xa ni kuu itun', te nakuita ni'i' ndo'. ¹³Te nakaka ndaku ndo' ichi' Ndiosí, sakan' te nda'a'

xa'a' ndo' ña nduu' ndee naa ña yakua' ñaa', te kēta ndo' nuu' ichi' a. ¹⁴Kundiee maní' naa ndiee' maní' ndo' xiin' sakuu' ne yivi', te kaka naa xika' ndo' saa kuní mii' xto'o e' Ndiosí kuiti', sakan' ña ne xaa' ña jaan' ndii, küní nia nuu' a. ¹⁵Te koto ndo' ña ndee iin ndo' sänako' xiin' mii' nuu' ña ndani' mii' Ndiosí yoo', sakan' te künüu ndee iin ndo' ndee naa tio'o iin ku'u uva, te xiin' ña jaan' satívi' ndo' kua'a' ne yivi', te kuxika' nia nuu' Ndiosí saa ndo'. ¹⁶Te koto va tu ndo' ña ndee iin ndo' künüu ne kumi' musa, ni ndee ká'nu tu ndo' tu'un ndei' naa ni xaa Esaú, ña xa'a' iin ndaa' ko'o' ña xaxi' kuiti' ni xiko' ra ndei' ña kumi' ra xa'a' a ña nduu' ra te xkua'a', te natiin ra ña'a yuva' ra kii' kuvi te jaan'. ¹⁷Sakan' ña xa xini' e' ndii, kii' ni ya'a, te ni kuni te jaan' natiin ra kuento va'a yu'u' yuva' ra, ña ni xata'an natiin ra jaan' ndii, ni kuvi ka natiin ra a. Tee' ndee ni xika nduu' ra ndee ni xaku va ra xa'a' ña jaan' ndii, ni yoo ka tatan' a xa'a' ña ni xaa ra jaan'.

¹⁸Te yoo' ndii, ni kuyatin' e' iku' naa ni kuyatin' ne xii' yata' e', iin iku' ña kuvi tondia nda'a' nia, ña xixí, te iin yavi va tu a xiin' viko' nu'u', te sakan' tu ni xika ndiee' va tachi'. ¹⁹Te ni ndee ni xini so'o tu e' ña nde'í ti'e' ndachuun', ni ndee tachi' yu'u' Ndiosí ña ni ka'an xiin' e' ndee naa ña ni xini so'o ne xii' yata' e' jaan'. Kii' ni xini so'o nia ña jaan' ndii, ni ka'an nda'vi nia ña ká'an ka tachi' yu'u' jaan' xiin' nia. ²⁰Sakan' ña ni kundieni ka nia kuni so'o nia tu'un ndei', ña ni ka'an chuun' Ndiosí xiin' nia ikan', kii' ni ka'an a ndii: "Naa yoo ka tondia iku' yo'o' ndii, ka'ni' ña'a' ne yivi' xiin' yuu', uun xiin' kuxi. Te sakan' tu saa nia tee' ndee iin kiti' tondia iku' yo'o'", ni kachi' a. ²¹Iyo xava'a ni kaa' ña ni xini ne jaan' ikan' sakan' na ndee mii' Moisés ni ka'an ndii: "Yi'vi i ndee kisi' vi' a yu'u", ni kachi' ra.

²²Ndisu yoo' ndii, kuyatin' e' mii' iin' iku' Sión, ña nduu' ñuu' Jerusalén, ña kandu'u' ndivi', ña nduu' ñuu' mii' Ndiosí tiaku. Te kuyatin' tu e' nuu' kua'a' xava'a ángele ña xita' sini nuu' Ndiosí ndivi'. ²³Te kuyatin' tu e' nuu' ti'vi ne xa yoso' kivi' ndivi'. Ne jaan' nduu' ne ni nakaxin nuu' Ndiosí ndee ña nuu' te nduu' nia si'e a. Te nii' sakan' tu kuyatin' e' nuu' Ndiosí, ña xa'nú ndaku kuachi' sakuu' e'. Te kuyatin' tu e' nuu' nimá ne yivi', ne ni xandaku Ndiosí xa ndiee' ndivi'. ²⁴Te sakan' tu kuyatin' e' nuu' Jesús, ña xikui'ní xa'a' e', sakan' na ni ndoo Ndiosí kuento xaa' xiin' e'. Te nii' sakan' tu kieve' va'a

e' xiin' níi' Jesús jaan' ña ni xitja xa'a' kuachí e'. Te níi' va'a ka nduu' ña jaan' te sakan' níi' Abel, sakan' ña xikán ya'vi' a xa'a' kuachí e'.

²⁵Xa'a' a jaan' na koto va' ndo' saa iin kii' sasoo' ndo' nuu' Ndiosí kii' ka'an a xiin' ndo'. Naa' ni sakakú Ndiosí ne xii' yata' e' kii' ni xaso'o' nia nuu' a xta'an', kii' ni ka'an ndei' a xiin' nia iin yivi' yo'o' ndii, kaku xachi' ka vi' yoo' naa' taxí so'o' e' nuu' ña ka'an a xiin' e' ndee ndivi'. ²⁶Kii' ni ka'an Ndiosí xiin' ne jaan' xta'an' ndii, ni taan ñu'u' iin yivi' kuiti', ndisu vitin ndii xa ni taxí ka Ndiosí kuento a ka'an a ndii: “Sataan ka tukuu i iin yivi', ndisu süu' ñu'u' iin yivi' kuiti', süu' jaan' ndii saataan tu i ndee ndivi'”, ni kachi a. ²⁷Te kii' ka'an a ndii: “saataan ka tukuu i”, kuni kachi a ña sakundia'á a ña ni xa'a a, ña kuvi kanda jaan', te ndoo ña koo' kivi' kanda kuiti'.

²⁸Sakan' na kuii', xa'a' a ña nduu' e' kuenta mii' küvi kanda mii' xa'ndia chuun' Ndiosí ndii, na taxí e' ña chindani a, te saka'nu' ña'a' e' xiin' iin kani' nimá e' saa xtani a ña ki'in ka'nu' ña'a' e'. ²⁹Sakan' ña Ndiosí e' jaan' ndii, ndee naa ñu'u' ña xa'mi' sakuu' nuu' ña'a' nduu' a.

Saa kuní a kuú yoo', ne xika' ichi' Ndiosí

13 ¹Kundani ta'an' naa kundani ta'an' ndo' ndee naa iin ndaa' nduu' ndo'. ²Te nandosoo' ndo' ña natiin mani' ndo' yoo' ka kii' kua'an ndi'e' nia mii' ndiee' ndo', kuachí ndii sakan' ni natiin mani' sava ne yivi' ndee ángele, tee' ndee ni nakuni ña'a' nia.

³Te naka'an' tu ndo' xa'a' ne ñu'u' vi'e' kaa ndee naa ñu'u' tu mii' ndo' vi'e' kaa jaan' xiin' ne jaan'. Te sakan' tu naka'an' ndo' xa'a' ne mii' kuu' ne yivi' xiin', te saa ndo' kuenta ña ndee naa mii' ndo' ndo'o' ña jaan'.

⁴Koto ka'nu' sakuu' ndo' ña tunda'á', te va'a nduu' a ña kusun xiin' ta'an' ndo', ndisu ne kumi' musa xiin' ne xaa' ña xíin' ndii, sana'má ña'a' Ndiosí.

⁵Te ndiöo' ini va' ndo' xa'a' xu'un', na kundoo' nimá ndo' xiin' ña kumi' kuiti' ndo'. Sakan' ña yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a ndii: “Ndee iin kivi' sändie'ni' i yo'ó, te ni ndee näkoo tu i yo'ó”, kachi a.

⁶Xa'a' a jaan' na ini e' te ka'an e' naa ka'an a nuu' tutu Ndiosí mii' yoso' a ndii:

Kuäsa' yi'vi i yoo ka nduu' ña saa ne yivi' xiin' i, sakan' ña xto'o e' Ndiosí chindiee' yu'u.

Kachi a. 7Naka'an' na ndo' xa'a' te paxto ndo', te ni sania'á ndo'ó tu'un Ndiosí, te naka'an' tu ndo' saa ni ini te jaan' ni xini ra Ndiosí, te saa tu ndo'ó naa ni xaa ra.

8 Jesucristo ndii, koo' kivi' nama kuu' a, naa ni kuu' a iku, sakan' tu kuu' a vitin, te sakan' tu kuu' a ndee amaa ka kivi'. 9 Te taxí ndo' kuni xa'an' ne yivi' ndo'ó xiin' inga ña sania'á siin' ña năkuitá xiin' ña ndaku xa'a' Jesús. Kuachi ndii va'a ka ña kuita ni'i e' xiin' ña ini e' xini e' Ndiosí xa'a' a ña ndani mii' a yoo', te sakan' ña kuita ni'i e' nuu' ña ka'an xa'a' ña kuvi xaxi' e'. Sakan' ña ña jaan' ndii, ni chindiee' a ndee iin ne xaa' a.

10 Yoo' ndii, xa kumi' e' ña va'a ka te sakan' mii' nasoko' sutu kiti' kuiti' xa'a' a ña ni nasoko' xiin' mii' Jesús, te ni xi'i a nuu' krusín xa'a' e'. Te sutu jaan' ndii, koo' ndei' kumi' ra xa'a' ña va'a jaan'. 11 Sakan' ña ndei' kiti', ti' xatia sutu ka'nu' ní' xa'a' kuachi ne yivi' tixin yukun' toto mii' su'un ka ndii, xa'mi' ra a nuu' nuu' yatín mii' ndiee' nia jaan'. 12 Xa'a' a jaan' na sakan' tu Jesús ndii, ni xi'i a nuu' nuu' Jerusalén te ndasanduu a yoo' nditia a xiin' ní' mii' a jaan'. 13 Xa'a' a jaan' na na ku'un e', te ndu'in e' xiin' Jesús nuu' nuu' jaan', te iin kachi saka'an' ne yivi' yoo' xiin' a. 14 Kuachi ndii, süu' xa yo'o' kundiee xachi' e', süu' jaan' ndii ndiatu' ini e' xa'a' iin nuu' ña koo nuu' ku'un e', ña kandu'u' ndivi'. 15 Xa'a' a jaan' na na saka'nu' e' Ndiosí saa kivi' kua'an xiin' ña ndiee' Jesucristo. Te ña jaan' nduu' ña nasoko' e' nuu' Ndiosí, te xiin' ña jaan' ndiee' yu'u' e' xa'a' a. 16 Te na năndoso' ndo' saa ndo' ña va'a, te sakan' tu chindiee' ta'an' ndo' xiin' ña kumi' ndo'. Kuachi ndii ña jaan' nduu' ña nasoko' ña xtani Ndiosí.

17 Taxí so'o ndo' ña ka'an te paxto ndo', te saa ndo' ña ka'an chuun' ra xiin' ndo'. Sakan' ña te jaan' nduu' te xito' ndo'ó nuu' ichi' Ndiosí, te xini ra ña nataxi ra kuenta nuu' Ndiosí xa'a' ndo'. Taxí so'o ndo' ña ka'an ra, te kunaan va'a nimá ra saa ra chuun nuu' Ndiosí. Sakan' ña naa' sakundi'ni ña'a' ndo' ndii, va'a xaa' ndo'.

18 Ka'an ndo' xiin' Ndiosí xa'a' ndu. Xini ndu ña naá va'a nimá ndu, sakan' ña ka'an nimá ndu ña sachuun' ndaku ndu xiin' sakuu' ña xaa' ndu. 19 Te ka'an nda'vi i xiin' ndo' ña ka'an va ndo' xiin' Ndiosí xa'a' i, te kuvi nandiko' yachi tukuu i mii' ndiee' ndo'.

Cha'an' so'o' ndi'i'

²⁰Te Ndiosí nduu' ña taxi' ña maní' yoo nimá e', te ni sanatiaku tu a xto'o e' Jesucristo tein ne ni xi'i. Te Jesús jaan' nduu' ña paxto kuu' nuu' nuu' yoo', ne nduu' ndee naa mbee. Te xa'a' a ña ni xitia níi' a ni ndoo Ndiosí kuento a xiin' e' ndee ndi'i' ni kivi'. ²¹Na sakoo' chuun a ndo'ó nuu' ndee ka chuun va'a te kuví saa ndo' ña kuní a. Te na saa a ña jaan' xiin' ndo' saa xtani mii' a xiin' ña ndiee' Jesucristo, ña xata'an kuiti' saka'nu' e' ndee amaa ka kivi'. Sakan' na kunduu a.

²²Ñani ta'an' i, ka'an nda'vi i xiin' ndo' ña natiin va'a ndo' ña sie, ña ni ke'i i yo'o', ña xandieni ndo'ó, ña ti'vi' i nda'a' ndo'. ²³Sakuni' tu'un i ndo'ó ña xa ni keta ñani e' Timoteo vi'e kaa, sakan' na kuui' naa' yachi kixin ra ndii, ku'un i xiin' ra ku'un koto i ndo'ó. ²⁴Kua'an Ndiosí na koo na sakuu' te paxto ndo', te sakan' tu sakuu' inga ne nduu' kuenta Ndiosí. Te ti'vi' tu ne ta'an' e', ne ndiee' Italia, cha'an' ndo'. ²⁵Na sañu'u' na Ndiosí sakuu' ndo'ó. Sakan' na kunduu a.